

Hyvää hevossarjakuvaa

Sarjakuva genrensä jatkumona

LAB-ammattikorkeakoulu

Muotoiluinstituutti

Medianomi

Visuaalinen viestintä

Graafinen suunnittelu

Susa Lesonen 2023

Susa Lesonen

Opinnäytetyö

Syksy 2023

Sivumäärä 35

LAB-ammattikorkeakoulu

Muotoiluinstituutti

Medianomi

Visuaalinen viestintä

Hyvää hevossarjakuvaa – sarjakuva genrensä jatkumona

Opinnäytetyön tarkoituksena oli konseptoida opettavainen hevossarjakuva lapsille suunnattuun Hevoshullu-lehteen. Tavoitteena oli luoda perusta käsitykselle hevossarjakuvista ja muokata asenteita hevosystävällisemmiksi, auttaen tekijöitä tekemään parempia teoksia genren kontekstissa. Aineistokatsauksen ja ajankohtaisten uutisten ja asiantuntijalausuntojen pohdinnan tuotoksena kehitettiin kuvakäsikirjoitus hevossarjakuvalle.

sarjakuva, hevossarjakuva, lännensarjakuva

Susa Lesonen

Bachelor's Thesis

Autumn 2023

35 Pages

LAB University of Applied Sciences

Institute of Design

Bachelor's Degree Programme
in Visual Communications

Good Horse Comics:

Placing a comic in genre context

Abstract

The purpose of the thesis was to conceptualize a horse comic regarding recent events in the format of a horse magazine aimed for children, Hevoshullu. The studies aimed to give a foundation of overall understanding of horse comics' content and interest factor, helping place comics in their timeline and further elevate inputs in the genre with background and purpose. The final product was a storyboard for a horse comic, developed through overview of horse comics, related news and expert opinions.

comics, horse comics, western comics

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Hevossarjakuva	2
2.1	Mikä hevosissa kiinnostaa?	2
2.2	Hevosen kuva	4
2.3	Hevossarjakuvan historiaa	7
3.	Prosessi	16
3.1	Ideointi	16
3.2	Tarina	22
3.3	Sarjakuvan tekeminen	29
3.4	Tuotos	32
4.	Pohdinta	35
	Lähdeluettelo	36

1. Johdanto

Halusin graafisen suunnittelun opinnäytetyössäni tehdä jotain, mikä kuvastaa intohimoani piirtämistä ja sarjakuvaa. Koko opintojen ajan - ja niitä ennenkin hevosten luonnosteleminen oli jotain mitä tein rentoutuakseni. Meni hetki, että tajusin voivani tehdä sarjakuvaa hevosista. Oli jäänyt olo, että ollakseen vakavasti otettava aikuinen, ei voi tulla yhdistetyksi heppatyttöilyyn. Joskus hevoshulluutta pidetään ikäkausivaiheena, josta kasvetaan yli.

Piirtäjäidolini Lena Furberg on tehnyt uransa käytännössä piirtämällä hevossarjakuvaa lapsille. Hänen sarjakuvansa kertovat usein hevosista hevosen näkökulman kautta, konflikteista, jotka syntyvät, kun ihminen ei ymmärrä hevosta tai realistisesti tallielämästä kaikkine puolineen. Pidän hänen sarjakuvistaan paljon, ja ne vaikuttivat minuun ja piirtotyylini. Ei voisi ajatella Furbergin olevan vähemmän ammattilainen sarjakuvittaja vain, koska hänen kohdeyleisönsä on hevosista innostuneita lapsia. Furberg on vanginnut kohdeyleisönsä suosion nimenaan taidokkaalla tavallaan kuvata hevosta ja sitä intoa ja rakkautta, jolla hevoshullut suhtautuvat hevosiin.

Joulukuussa 2022 julkisuuteen tuli videoita, joissa ratsastuksenohjaaja löi ratsastustunnilla hevosta. Aihe puhututti minua, ja oli selkeää, että tekisin jotain harrastuksen ongelmakohtiin liittyvää. Olisi tärkeää, että lapset puhuvat vanhemmilleen, mitä harrastuksessa tapahtuu, jotta nuoret eivät joudu tällaisiin tilanteisiin. Emme voi olettaa lasten osaan arvioida, millainen käytös sopii eläinsuojelulakiin ja eettiseen hevöskäsittelyyn. Väkivalta on tehoton koulutusmenetelmä, stressaantuneet lapset eivät opi ja ratsastuskoulut ovat vaarallisempia, jos emme vaali hevosten hyvinvointia ja hyviä opetusmenetelmiä.

Hevossarjakuvissa, etenkin Hevoshullun sarjakuvissa on usein käsitelty erilaisia ristiriitaisia tilanteita ja tunteita. Vaikka sarjakuvat ovat suunnattu alakouluikäisille, niissä voidaan silti käsitellä vaikeita aiheita. Opinnäytetyössäni tutkin, millainen on hyvä hevossarjakuva ja kuinka tehdä hyvä hevossarjakuva genren konventioihin pohjautuen, sekä lapsen hevosharrastuksen ongelmia rakentavasti käsitellen. Tavoitteeni oli tehdä sarjakuva Hevoshulluun, miten voi toimia, jos tallilla tapahtuu jotain vastaavaa käyttäen aineiston perusteella muodostamani ymmärrystä hevossarjakuvan konventioista. Muodostamani aineisto voi toivottavasti auttaa muita sarjakuvittajia piirtämään parempia teoksia genren kontekstissa, tai niitä rikkomalla.

2. Hevossarjakuva

Määritelmäni hevossarjakuvasta on sarjakuva, jossa hevoset näyttävät suurta osaa tarinasta ja ne vaikuttavat olennaisella tavalla juoneen. Hevossarjakuvan voidaan ajatella olevan myös nuortensarjakuvaa tai tarkemmin eläinsarjakuvaa, joiden aihe on hevoset. Joka tapauksessa hevoset ja rakkaus hevosiin on pääosassa. Tämä erottaa hevossarjakuvat monista lännensarjakuvista, joissa hevosia näkee paljon. Ne eivät silti ole ”hevossarjakuvia”, sillä hevoset ovat niissä usein lähinnä kulkuneuvoja; tahdottomia eläimiä.

Sanomalehtityyliset strippisarjakuvat ovat perusperiaatteiltaan pitkälti toistensa laisia. Ne pyrkivät huvittamaan oman kohdeyleisönsä elämää liittyvillä aiheilla ja tekemään elinpiiristä mielenkiintoisia huomioita. Pidemmässä novellisarjakuvissa, eli useamman kuin yhden sivun sarjakuvassa aihe saa erilaisia laajempia muotoja. Novellihevossarjakuvaan liittyy enemmän vakiintuneita odotuksia, maneeereita ja arvotuksia kuin strippisarjakuvaan. Se, ja mielenkiintoni enemmän tarinankerronnalliseen, pitkään sarjakuvaan ovat syitä miksi keskityn niihin opinnäytetyössäni.

Pohdin pakostikin, miksi pidän hevossarjakuvia omana genrenään. Japanilaisen animaatio- ja mangasarja Hopeanuolen myötä koirasarjakuville syntyi oma undergroundliikkeensä, ja Soturikissat-kirjasarjan sarjakuvaversiointiin myötä Suomessakin on julkaistu pidempiä fiktiivisiä kissasarjakuvia. Mutta koira- ja kissasarjakuvia ei ole samassa mittakavassa kuin hevossarjakuvia. Sarjakuvien määrä peilautune osittain nuortenkirjallisuuteen, jossa hevostekijöille menee huomattavan paljon enemmän hyllymetrejä kuin koiras- ja kissatekijöille. Suomen yleisten kirjastoissa käytetään Yleisen suomalaisen ontologian standardisoimaa hakusanaa hevostekijä, mutta muista eläimistä ei ole vastaavaa fiktiivisen kirjallisuuden hakusanaa.

Koirat ja kissat ovat lähempänä jokaisen arkielämää kuin hevoset. On todennäköisempää, että lapsilla on omakohtaista kokemusta kissoista ja koirista kuin hevosista. Kennelliiton teettämän tutkimuksen mukaan Suomessa on noin 800 000 koiraa. (Kukkonen, 2023) Kissojen määrän arvio vaihtelee välillä 590 000 - 1 300 000. (Royal Canin Finland Oy, 2020)

Hevosia Suomessa on noin 72 000. (Hippolis, 2023). Miksi siis hevoset? Ehkä hevosissa viehättää osittain niiden oma maailma, joka ei ole suurimmalle osalle tuttu. Kirjojen ja sarjakuvien tarve tiedonlähteenä on suurempi, kun omia kokemuksia ei ole yhtä paljon. Kun ratsastus harrastuksena yleistyi 70-luvulla, syntyi lehtiä, jotka kertoivat hevosista lapsille.

Koira-aiheisista lehdistämme Kennelliiton Koiramme lienee suurin. Kissaliitolla on oma julkaisu, Kissalehti. Molemmat ovat asiapitoisia, tiedottamiseen keskittyviä julkaisuja. Kissafani on hieman kevyempi. Aiemmin ilmestynyt, varhaisnuorille suunnattu Lemmikkilehti yhdistyi vuonna 2015 Koululaiseen, joka julkaisee lemmikkiaiheisia erikoisnumeroita. Lapsille ilmestyy Pets, jonka aiheena on kaikki lemmikit. Näistä yksikään ei kuitenkaan julkaissut sarjakuvaa samassa mittakavassa kuin Hevoshullu tai Hevoshullun suomalainen kilpailija, Villivarsa (1983-2016). Voi ajatella, että lapsille ja nuorille tarkoitetut lehdet käytännössä popularisoivat hevossarjakuvasta oman sarjakuvan alalohkon, jota ei välttämättä muutoin olisi syntynyt.

2.1 Mikä hevosissa kiinnostaa?

Voidakseni arvioida paremmin hevossarjakuvan onnistuneisuutta pitää ymmärtää, mikä hevosissa kiinnostaa hevosharrastajia. Pohdin, mikä tekee hevosesta kotieläimistämme kiehtovimman hevos-harrastajille.

Ihmiset kuvasivat villihevosia ensimmäisen kerran kymmenien tuhansien takaisissa luolamaalauksissa. Nämä pyöreät hevoset liikkuvat maalauksissa niin eloisasti, että jostain kuvista voi erottaa jopa askellajin, jolla hevonen liikkuu. Kuvat eivät kuitenkaan todennäköisesti kuvaa Equus Ferus Caballusta, nykyistä kesyhevosta. Hevonen kesytettiin ensimmäisen kerran 5 500 vuotta sitten arkeologien lähteiden mukaan. Botain alueen hevosia kasvatettiin maidontuotantoa varten. Geenitutkimus on kuitenkin paljastanut, että nämä hevoset eivät vastaa nykyhevosien perimää. Botainhevoset jäivät paikalliseksi ilmiöksi. (Gaunitz et al, 2018.).

Tämänhetkisen tutkimustiedon varassa vaikuttaa siltä, että nykyhevon kesyntyminen noin 4500 vuotta sitten. Maailman hevoskanta oli muutoin metsästetty jo lähes sukupuuttoon, kun ihminen keksi hevoselle muutakin käyttöä kuin maidontuotannon. Kuormajuhtana nauta oli kesytetty ainakin 4000 vuotta aikaisemmin kuin hevonen, mutta hevonen oli tätä huomattavasti nopeampi. Ratsastustaidon ja kärryjen myötä nykyhevon levisi ympäri maailman. (Strickland, 2021)

Ratsain hevonen tuplasi päivässä kuljetun matkan. Kun hevosen nopeus ”valjastettiin” yhteiskunnan käyttöön, maailma muuttui tavoitettavaksi. Rooman valtakunta rakennutti valtavan tieverkoston ”Cursus publicus”. Noin 19 kilometrin välein perustettiin pysähdysasema, joista jokainen ylläpiti noin 40 hevosta. Valtion viestiyhteyksiä hoiti noin 250 000 hevosta. Posti kulki yhdessä päivässä jopa 384 km matkan, viikossa Espanjasta Roomaan. (Haavikko 2003, 38.)

Hevosen kesyttäminen muutti maailmaa tarjoamalla ihmisille vauhdin hurmaa ja uusia ansaintamahdollisuuksia. Näkemys maailmasta muuttui, sillä hevosen kanssa ihminen pystyi matkaamaan paljon nopeammin kuin aikaisemmin. ”Hevonen oli aikansa internet” Haavikko luonnehtii. (Haavikko 2003, 26) Tuskin kuitenkaan pelkkä vauhti kiinnostaa hevosihmisiä. Moottoriurheilussa olisi saavutettavana paljon suurempia nopeuksia.

Liikkumisen ja sodankäynnin lisäksi hevosesta tuli kilpaurheilun väline. Valjakko-ajo ja kilparatsastus olivat antiikin olympialaisten lajeja. Antiikista lähtien voitokkailla kilpa-ajajilla oli mahdollisuus ansaita sekä jäädä historiaan sankareina. Kun Rooman valtakunta hajosi, entisten lajien tilalle tuli enemmän sotaharjoituksen kaltaisia lajeja; poolo, turnaus ja kouluratsastus, myöhemmin Englannissa ketunmetsästyskilpailut, joista kehittyi esteratsastus lajina. (Haavikko 2003, 62-68)

Este-, kenttä- ja kouluratsastus ovat edelleen olympialaisten lajeja, jossa on mahdollista saada menestystä ja kunniaa hevosten avulla. Olympialaisten ulkopuolella laukka- ja raviurheilussa sekä niihin liittyvässä vedonlyönnissä on parhaimmillaan mahdollisuus tienata valtavia summia. Hevostalous lukuina -julkaisu kertoo hevosalan työllistävyyden olevan noin 6500 henkilötyövuotta. Suurin osa 160 000 ratsastajista ei saa siis elantoaan pelkästä hevostaloudesta. (Hippolis, 2023)

Rahantuotantoa enemmän hevosessa kiehtoo vaikeammin sanoitettava yhteistyö. Hevosen voimien lainaaminen ihmisen käyttöön on mielenkiintoista vuorovaikutusta kahden lajin välillä. Hevosen selässä vuorovaikutus on parhaimmillaan hyvin kokonaisvaltainen kokemus, jossa olet irtaalla maanpinnasta, luottaen kehosi eläimen selkään. Hyvät vaikutukset ovat sitä voimakkaampia, mitä parempi vuorovaikutussuhde on (Elo, 2022).

Lemmikkien läsnäolo ja hoivaaminen tuovat meille positiivisia fysiologisia vaikutuksia. Oksitosiinia, ”rakkaushormonia” erittyy ja stressihormoni kortisolin erityksen puolestaan vähenee. Lemmikkien läsnäolo siis lievittää kipua, parantavat vastustuskykyä ja pidentävät ikää. Ihminen, joka on jumissa pakene tai taistelee -mekanismiin voi saada apua eläinten tarjoamasta vastavuoroisuudesta, jossa ei ole ihmisten vuorovaikutuksen kerroksellisuutta. Eläimiä on käytetty pitkään terapiassa ei pelkästään sen fysiologisten hyötyjen vuoksi, vaan sen opettamien vuorovaikutustaitojen takia. (Pitkänen 2023)

Terapiaeläimenä hevonen on ihailua ja kiintymystä herättävä, mutta kokonsa vuoksi myös voimakas ja pelottava. Hevonen kokee aisteillaan maailman eri tavalla kuin ihminen, ja sen ilmeitä on hieman hankalampi tulkita luontaisesti. Hevosella on tarkka tuntoaisti, joka on hyödyllinen terapiatarkoituksessa. Vaikka eläiminä ihminen ja hevonen ovat hyvin erilaisia, olemme molemmat sosiaalisia laumaeläimiä. Saaliseläimenä se kuitenkin reagoi helposti erilaisiin tunnetiloihin, ja auttaa siten taitavasti opettamaan vuorovaikutusta. (Pitkänen 2023, 144-149)

Lemmikkien omistaminen tuo myös epäsuoria hyötyjä. Elämä lemmikin kanssa yleensä kannustaa myös liikkumaan enemmän, mikä tuo monipuolisia terveyshyötyjä. Ratsastus on koripalloon kohtuurasitteinen kestävyyslaji (Mörsäri & Pitkäaho 2011), mutta myös raviurheilussa hevosen hoitoon liittyy paljon kuntoilua.

Talli on myös oma sosiaalinen ympäristönsä. Yhteisöt voivat olla rakentavia, jolloin ne tuovat yhteistä identiteettiä mutta sallivat erilaisuuden. Talliyhteisö on yhä monelle nuorelle paikka, jossa he saavat oman identiteetin koti- ja kouluyhteisön ulkopuolella pystyvänä henkilönä, saaden vastuuta sekä oppien yhteistyötaitoja. Toisaalta yhteisössä voi olla tiukat hierarkiat ja sisäpiirit, jolloin se ei tuo jäsenilleen samanlaista onnellisuutta. Talliyhteisöjä on usein tutkittu tyttöjen ikävaiheena ja sorruttu pitämään sinä jonakin poikaystävänsä hankkimisen ja äi-

diksi valmistautumisen esiasteena. (Riikonen 2020, 141-144) Pidän tällaista näkemystä suurena väärynmääräyksenä. Hevosharrastus on usein todella sitouttava, ja harrastuksen loppuminen teini-iässä johtuu yleensä moninaisista elämänmuutoksista.

Aikuisten osuus jäsenistä on 63% ainakin SRL:n jäsenistössä (Hippolis 2023). Hevoshulluus ei jää monella ikävaiheeksi. Anna Kågström kertoo teoksessaan Takaisin tallille, että ”tallilla nuoret voivat loistaa kömpelöiden aikuisten kustannuksella”. Talliyhteisössä voi siis olla mahdollisuus ylittää ikähierarkioita eri tavalla kuin monessa muussa yhteisössä. Lisäksi siinä missä monia urheilulajeja harrastetaan tiivistä joukkueessa tähdäten menestykseen, harrastusta voi helposti harrastaa ilman joukkuetta ja kilpailuhenkisyyttä, mutta silti muiden kanssa. (Riikonen 2020)

Ratsastuskoulujen tallityttöyhteisöjä on tutkittu tallille vetävänä asiana. Riikonen kuitenkin arvioi, että tallilla pääosassa ovat silti hevoset (Riikonen 2020, 48). Samat asiat vetävät tyttöjä ja naisia harrastuksen pariin riippumatta siitä, onko talliyhteisö nais- vai miesvoittoinen.

Tavallaan kyse on nimenomaan hevoshulluudesta. Innosta aiheeseen, mitä ei voi loogisilla syillä selittää. Mitä järkeä on lemmikeissä ja harrastuksissa? Sisäinen palo ja kiinnostus aiheeseen synnyttää ison osan vetovoimasta. *Hevostyttöys on intohimolaji*, Riikonen toteaa. (Riikonen 2020, 12)

Tällä hetkellä ratsastusta harrastaa noin 160 000 henkilöä. Naisia ratsastajien määrästään Suomen ratsastajainliiton mukaan 95% harrastajista. Ratsastus on myös tyttöjen toivotuin harrastus vuonna 2020 tehdyssä koululaiskyselyssä alakoulussa, yläasteella viidenneksi toivotuin. (Suomen ratsastajainliitto 2023). Aktiivisesti raviurheilua harrastaa 200 000 henkilöä, mutta aihe kiinnostaa myös monia penkkiurheilijoita. Vuosittain raviradalla käy noin 720 000 kävijää seuraamassa kisoja. (Hippolis, 2014) Aihe koskettaa siis useita suomalaisia, mutta hevosista kiinnostuneita on yhtä lailla ulkomailla.

Monissa maissa ratsastuksessa on pidemmät perinteet kuin Suomessa ja siten harrastajien jakauma ja määrä voi perustua erilaiseen historiaan. Länsimaissa ratsastus on kuitenkin edelleen suhteellisen suosittu ja usein naisvaltainen harrastus. Ruotsissa ratsastusta harrastaa noin 500 000 ihmistä, joista noin 400 000 on naisia. Jalkapallon jäl-

keen hevosurheilu on myös ruotsalaisten suosituin urheilutapahtuma seurata. (Hästnärings Nationella Stiftelse 2023)

Amerikan harrastajista noin 93% on naisia, ja kotitalouksia, jotka omistavat ainakin yhden hevosen on 1,6 miljoonaa. Ainakin 38 miljoonaa Yhdysvaltojen kotitalouksista harrastaa hevosten kanssa tai seuraa hevosurheilua. (Mallory 2023). British Equestrian Trade Societyn mukaan Iso-Britanniassa on noin 3 miljoonaa ratsastuksen harrastajaa, joista 1,8 miljoonaa harrastaa säännöllisesti. 74% ratsastajista on naisia. (British Equestrian Trade Society 2019)

Mielestäni hyvässä hevossarjakuvassa hevosten vetovoimatekijät huomioidaan teemaan sopivalla tavalla. Historiallisissa sarjakuvissa se voi olla enemmän lainattua voimaa ja vapautta. Kohti nykypäivää tultaessa hevosten vetovoima on enemmän eläinten kumppanuudesta ja mielenkiintoisesta harrastuksesta.

2.2 Hevosen kuva

Hevosen visuaalisella kuvaamisella on pitkä historia. Hevosta kuvattiin Assyrian ja Egyptin reliefeissä sotavaunujen kanssa. Sotahistorian kuvaamisen lisäksi hevonen sai eri kulttuureissa erilaisia piilotettuja merkityksiä. Kreikassa hevonen oli mytologian mukaan oliivipuun jälkeen ihmistä kaikista hyödyttänein keksintö. Kreikkalaisissa maljakko-maalauksissa ja rahoissa hevonen oli suosittu aihe, usein hämmäntävän taidokkaasti toteutettu. Tarujen hevoset kuten pegasos liittivät hevosiin ylimaallista, runollista tuntua. Kiinassa tapana on keisarien esimerkin mukaan keramiikkahevosen antaminen mukaan hautaan, ratsuksi viimeiselle matkalle. Terrakotta-armeijan hevoset seisovat tiukassa rivissä, mutta olivat myös yksilöllisiä ulkonäöltään. Buddhalaisessa perinteessä hevonen on jalo, ymmärtäväinen ja uljas, sillä hevonen johdatti Siddhartin valaistumiseen. Koraanin mukaan hevonen on jumalan itsensä luomus, joka syntyi etelä-tuulesta. (Haavikko 2003, 31-42)

Jostain syystä antiikin ymmärrys hevosten anatomista vuosisatojen aikana paikoin hämärtyi. Myös

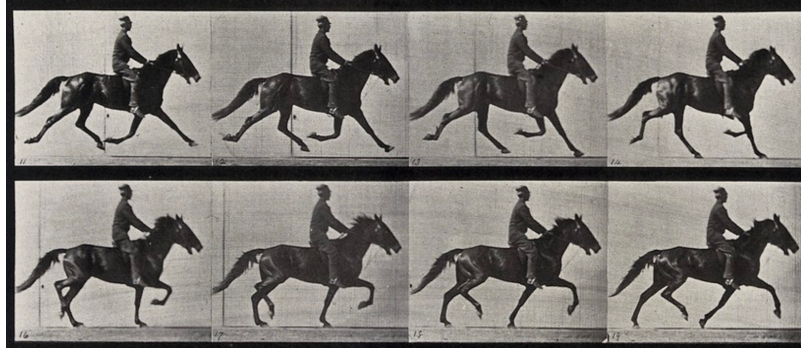
olympialaisten kaltaiset hevosurheilutapahtumat jäivät vuosisadoiksi vähemmälle arvolle. Englannissa alettiin kuitenkin 1300-luvulta lähtien hiljalleen järjestää ratsastuskilpailuja. Kuningas Kaarle II (1639-1685) toi maahan hevosia tuottaakseen nopeampia hevosia laukkakilpailuihin. Täysiverisen englantilaisen laukkahevosen menestys maailman nopeimpina hevosen aloitti 1700-luvulla trendin hevosten muotokuvista. Muotokuvia, jossa oli pelkkä hevonen. Trendi lisäsi kiinnostusta kotieläinten kuvaamiseen. Muotokuvissa, jossa hevonen liikkui, toistui usein väärinkäsityksiä hevosten askellajeista. Askellajit erottaa toisistaan jalkojen liikkeen rytmi ja liikerata. Usein väärinymmärretty oli hevosen laukan liitovaihe, jota kuvattiin keinuhevosmaisella tavalla. (Haavikko 2003, 69-70) Géricaultin teoksessa (kuva 1) keinuhevoslaukka näkyy hyvin useammalla hevosella.

Kuva 1. Géricaultin teoksessa "Le Derby de 1821 à Epsom" hevoset laukkaavat erikoisella tavalla. Géricault. (1821)

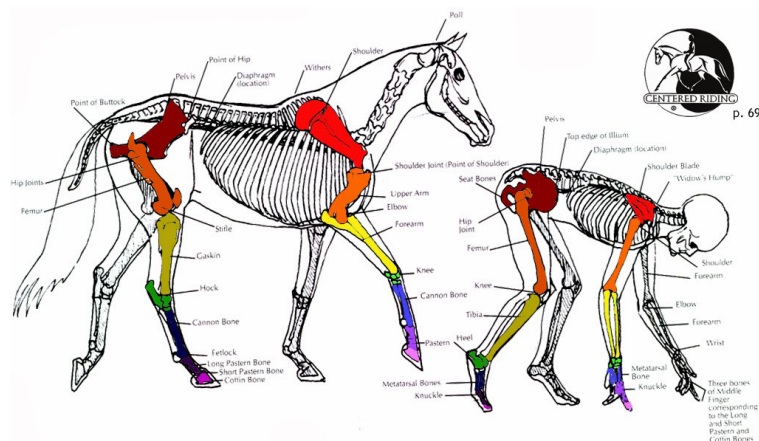
Työkseen hevosia maalannut Alison Wilsonin mukaan osa taiteilijoista todennäköisesti hahmotti, että keinuhevoslaukka oli kärjistetty näkemys liikkeestä, mutta se oli ajan trendi. Myös hevosten pienet päät ja korvat eivät vastanneet todellisuutta, mutta oli ajan ihanne kuten lyhyeksi leikatut hännätkin. (Wilson 2013)

Käsitys askellajeista selkeni viimein, kun valokuvaaja Eadweard Muybridge päätti kiistan siitä, onko ravissa hevosen kaikki jalat jonain hetkenä ilmassa. Hevosen askellajeista saadaan viimein kuvallinen selvitys (kuva 2). Taiteesta katosi viimein käsitys keinuhevoslaukasta. (Haavikko 2003, 80)

Kuva 2. Kuvasarja hevosesta ravissa. (Muybridge, E. 1887)

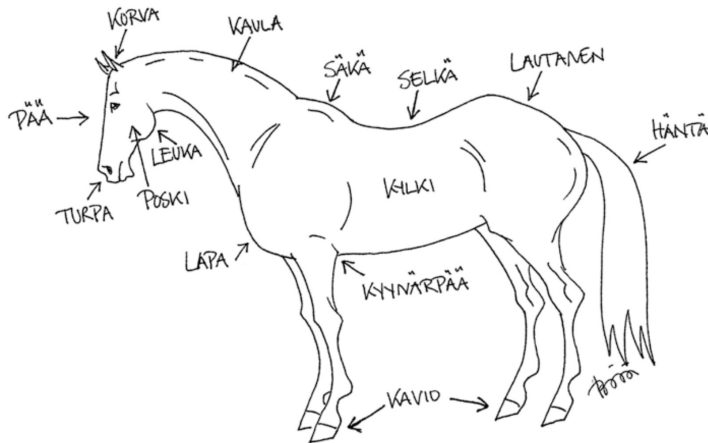
Tämän etusormensa kynnellä laukkaavan eläimen anatomia on kiehtovaa. Hevosen pitkät raajat ja runko saavat sen helposti näyttämään vääristyneeltä eri kulmista. Jos vertaa sen jalkoja omaan anatomiaan, saattaa helposti ymmärtää hevosen väärin. Hevosen voi kuitenkin piirtää ymmärtämättä sen anatomiaa lääkärin tasolla. Tiukka ideaalisten kaavioiden harjoittelu voi johtaa siihen, ettei osaa piirtää oikeita, hieman epätäydellisiä hevosia lainkaan. Periaatteet on silti hyvä ymmärtää tietääkseen mitä tyyllitelee tai liioittelee. Hevosmaalaaja Alice Wilson kuvailee, ettei tarvitse olla myöskään vuorikiipeilijä tai geologi piirtääkseen vuoria, mutta jos ymmärtää jotain geologiasta välttää todennäköisemmin uskotavuuden rikkovat virheet. (Wilson 2013, 20). Mitä realistisempi tyyli muutoin on, sitä vaikeampaa on ohittaa räikeät omituisuudet vaikkapa väärinpäin taipuvissa nivelissä.

Kuva 3. Hevosen ja ihmisen luurankojen vertailu (Bit of Honey Training 2023)

Centered Ridingin opintomateriaalien vertailu hevosen ja ihmisen luurangoista (kuva 3) auttaa ymmärtämään, miten hevosen anatomia toimii. Näytämme kovin erilaisilta, mutta pitkälti samanlaisista palikoista rakentuu molempien luurangot. Hevosen anatomialla on joitakin omia termejä, jotka pereh-

tynyt hevosharrastaja osaa. Tässä Suomen ratsastajainliiton toimittamassa Nouse ratsaille -teoksen kuvassa on näytetty visuaalisesti tutuimpia termejä. Tuttuja ovat yleensä esimerkiksi lautaset ja säkä (kuva 4) Hevosten korkeus mitataan sään kohdalta ja yleensä puhutaankin säkäkorkeudesta. Termejä käytetään yleisesti puhekielessä talleilla. Itselle on tuttu myös kinner, joka viittaa takajalan ihmisen kantapäätä vastaavaan niveleen. Koska se on etujalan polven korkeudella, moni voi viitata siihen nimityksellä takapolvi, mutta ihmisen polvea vastaava nivel sijaitsee jalassa ylempänä.

Kuva 4. Hevosen osat. Penttilä (2019)

Onnistuneen yksinkertaistamisen ja huonon piirtämisen raja lienee erityisesti kontekstissa. Omituisuus voi olla tarkoitettu humoristisesti, tai jos kaikki sarjakuvassa on lapsenomaisesti yksinkertaistettua, se on osa tyylikeinoja. Tässä Tapas-sarjakuva alustalla julkaistussa korealaisessa netti-sarjakuvassa Flirting with The Villain's Dad (kuva 5) hevonen ei istu sarjakuvan tyyliin. Sarjakuvassa on käytetty valmista 3D-mallia. Se ei istu sarjakuvaan välttämättä sellaisenkaan ihmisen mielestä, joka ei hevosista juuri tiedä.

Samuli Lintulan strippisarjakuva Musta hevonen (Kuva 6) on sarjakuva, jossa hevosen ei tarvitse olla hevonen tietoisesti. Musta hevonen on muutettu ihmisen kaltaiseksi tarkoituksella, kontekstiinsa strippisarjakuvana sopien.

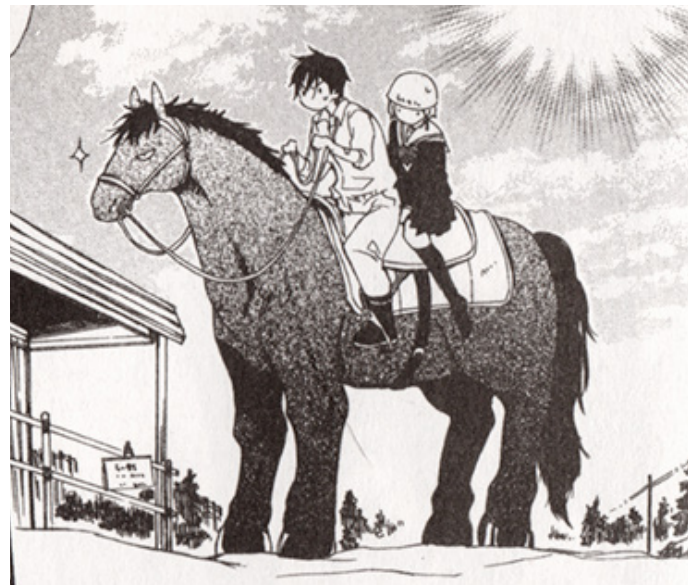
Tähdet laitumen yllä -sarjakuvan Dasher (kuva 7) on esimerkki hevosesta, joka ei heti erotu sarjakuvasta omituisena. Kuitenkin verrattuna ihmisten tyyliin, mutta taidokkaaseen yksinkertaistamiseen hevosen anatomia on erikoinen. Sen raajojen mittasuhteet ovat pielessä. Lisäksi sen varustelu on hieman outoa. En ole asiantuntija japanilaisissa

Kuva 5. 3D-hevonen 2D-sarjakuvassa. Dalseul & Via. (2020)

Kuva 6. Rauhaa. Lintula (2020)

Kuva 7. Työhevonen. Tomofuji (2016)

vanhoissa hevostarvikkeissa, mutta pelkästään kes-
kelle hevosen vatsaa asetettu maharemmi vaikut-
taisi todennäköiseltä luisumaan eri kohtaan varta-
loa, löystymään ja siten aiheuttamaan mahdollisen
vaaratilanteen ratsastaessa.

Pelkkä fyysinen ymmärrys hevosesta ja sen piir-
ttäminen taidokkaasti ei välttämättä riitä. Hevosiin
liittyy erilaisia kulttuurisia tapoja toimia ja harras-
taa. Pelkästä hevosen kuvasta taustalla voi pää-
tellä paljon. Amerikkalainen hevuskulttuuri eroaa
huomattavasti eurooppalaisesta. Hevosrodut ovat
erilaisia, mutta ennen kaikkea lännenkulttuurilla on
voimakas vaikutus hevosurheilulajeihin. Suomessa
lännenratsastusta tarjoaa vain muutama talli.
Lännenratsastuskilpailuja on ollut vuodesta 2007
vuosittain eri lajeissa (SRL 2021).

Ratsastuksella ei ole Suomessa naapurimai-
hin verrattain kovin pitkää historiaa. Ruotsissa ja
Venäjällä metsästettiin ratsain, mutta Suomessa
hevosen virka oli yleensä vetää erilaisia kuormia.
Suomalaisen, alun perin kooltaan ponikokoisen
hevosen ei erityisen hyvin olettaisi sopivan ratsuksi.
Hakkapeliitat kuitenkin kylvivät kauhua Euroopassa
säkäkorkeudeltaan jopa vain 110-135cm hevosilla.
Hakkapeliitat ovatkin yksi harvoja suosittuja ratsas-
tusaiheita Suomen taiteessa. Suomenhevosen kan-
takirjan alettua 1907 jalostettiin edelleen hyvää työ-
ja ajohevosta, ei ratsuhevosta. Suomenhevosesta
tulikin kenties maailman tehokkain vetohevonen.
Valtio järjesti myös ravikilpailuja, jonka voittajille se
kustansi palkinnot. (Haavikko 2003, 106-127)

Veikkauksen totopelivoittoa käytetään 95% ravitoi-
mintaan ja hevoskasvatukseen, eikä ratsastuksen
ympäri ole syntynyt samanlaista vedonlyöntiä.
Veikkauksen toimintaan on tulossa muutoksia, mut-
ta hevosaiheisten määrärahojen on tarkoitus py-
syä samana (Maa- ja metsätalousministeriö 2023).
Ymmärrettävästi hevosharrastus ei ole siis ole aivan
saman näköistä kuin maissa, joissa historiassa ai-
kaa on vietetty enemmän hevosen selässä.

Mediassa harrastuksen muodosta, kilpailulajeis-
ta, hevosista ja niiden varusteista voi siis päätellä
jotain tapahtumapaikasta -ja ajasta. Samalla voi
pohtia tarinan tosipohjaisuutta. Toki ei aukotto-
masti, sillä maailma on pienentynyt myös hevos-
harrastuksessa. On kuitenkin edelleen todennä-
köistä, että jos sarjakuvassa on suomenhevosia,
se sijoittuu Suomeen. Mutta saman oloisia hevo-
sia voi olla muualla, jos rotua ei erikseen mainita.
Uskottavuutta ei kuitenkaan välttämättä syö erilais-

ten kisojen järjestäminen eri maissa, mutta lännen-
satulalla ratsastaminen estekisoissa on Suomen
olosuhteissa epätodennäköistä.

Toisinaan mytologiat ja uskomukset vaikuttavat
edelleen visuaaliseen tulkintaamme hevosista ja
niiden luonteista. Valkoisella hevosella ratsasta-
vat hyvät johtajat. Neljän ilmestyskirjan mukaan
valkoinen hevonen toi mukanaan ruton, punainen
sodan, musta nälän ja hallava hevonen kuoleman.
Kiinnostavaa kyllä, urbaanin käsityksen mukaan
punaiset tammot olisivat erityisen kiukkuisia he-
vosia. Uskomukset ovat mielenkiintoisia työkalu-
ja luodessamme taiteeseen erilaisia merkityksiä.
Hevossarjakuvassa käsitys hevosesta olentona on
kuitenkin olennaisempaa kuin sen sivumerkitykset
katseemme kohteena. Hevosharrastajat lukevat
hevosten kuvista konkreettisempia, heidän omaan
ympäristöönsä liittyviä merkityksiä.

2.3 Hevossarjakuvan historiaa

2.3.1 Western-sarjakuvat

1800-1900-luvuilla Yhdysvalloissa oli sosiaalinen
tilaus Villin lännen kuvaamiselle. Tästä kansallisro-
manttisesta kuvasta kumpusi Villin Lännen idealisoi-
tu kuvaus populaarikulttuurissa. Cowboykulttuurissa
miehen tärkein työkaveri oli hevonen. Hevonen, eri-
tyisesti mustangi oli villin ja vapaan lännen symboli.
(Haavikko 2003, 77.)

Sarjakuva sellaisena kuin me tunnemme valtavir-
taistui 1900-luvun alussa sanomalehdissä ilmesty-
neiden strippisarjakuvien kautta. Sarjakuvien viih-
dearvo tajuttiin. Pian alettiin tehdä sarjakuvalehtiä,
jossa vitsiä tai juonta ei tarvinnut rakentaa vain
muutama ruutu kerrallaan. Hevosia oli ehditty piirtää
jo reportaasisarjakuvissa, mutta fiktiivisten sarjaku-
vien määrä lisääntyi. William Grady pitää wester-
niä yhtenä vakiintuneimmista genreistä. Arkkityypit
– cowboyt, intiaanit, saluunan tytöt, Miljööt – uudi-
sasukaskaupunki, preeriat ja aavikot, ikonit kuten
cowboyhatut, kerronnan kaavat – yksinkertaistetut

konfliktit uudisasukkaiden, villin luonnon ja lainsuojattomien välillä, kaikki tämä sidottuna Villin lännen aikaan. (Grady 2016)

Tunnetuimmat sarjakuvahevokset sijoittuvat pitkälti Villin lännen maailmaan. Pecos Billin Myrskytuuli, Hopalong Cassidyn Topper, Tex Willerin Dynamiitti ja Cisco Kidin Diablo jäivät lähinnä uskollisen kulku-neuvon rooliin sarjakuvissaan.

Western genrenä on visuaalisesti tunnistettava mis-sä tahansa formaatissa. Vaikuttaa siltä, että län-nensarjakuvat ottivat osin mallia western-elokuvista jakaen saman visuaalisen kielen, eivät niinkään suoraan lännenkirjoista. Erona elokuvaan sarjakuvissa pystyttiin käyttämään epärealistisempia tehosteita kuin ajan elokuvissa, luoden legendoihin hieman enemmän ”taikaa”. Sarjakuvakerronnalla saatettiin kertoa helpommin esimerkiksi hevosen näkökulmas-ta. (Grady 2016) Tämän tyyppinen sarjakuva on esi-merkiksi Roy Rogersin Triggeristä kertova sarjakuva.

Westerntähti Roy Rogers esiintyi uransa aikana yli sadassa elokuvassa tv-sarjassa, usein hevosen-sa Triggerin kanssa. Trigger oli aikansa tunnetuin hevonen, joka osasi erilaisia temppuja ja oli huhu-jen mukaan sisäsiisti. Täytetty filmitähtihevonen oli esille Roy Rogers -museossa vuoteen 2010 asti. Roy Rogers -sarjakuvalehti ilmestyi Suomessa 1949-1961. Sarjakuva on mitä nykyään ajattele-mme tyypillisenä lännensarjakuvana, usein miten Roy Rogers jahtaa karjavarkaita ja muita rikollisia apunaan hevossensa Trigger ja koiransa Bullet. Triggerillä oli myös oma sarjakuvalehtensä, joskin lehdet yhdistyivät 1955. Suomessa Roy Rogers ja Trigger ilmestyi 1959-1961.

Kuva 8. Trigger ja villivarsa (1960)

Trigger on omien seikkailujensa sankari, joka oikea-mielisenä pelastaa muita hevosia pulasta (kuva 8). Määritelmäni mukaan Trigger on hevossarjakuvaa. Siinä hevoset ovat tietenkin pääosassa, mutta sa-

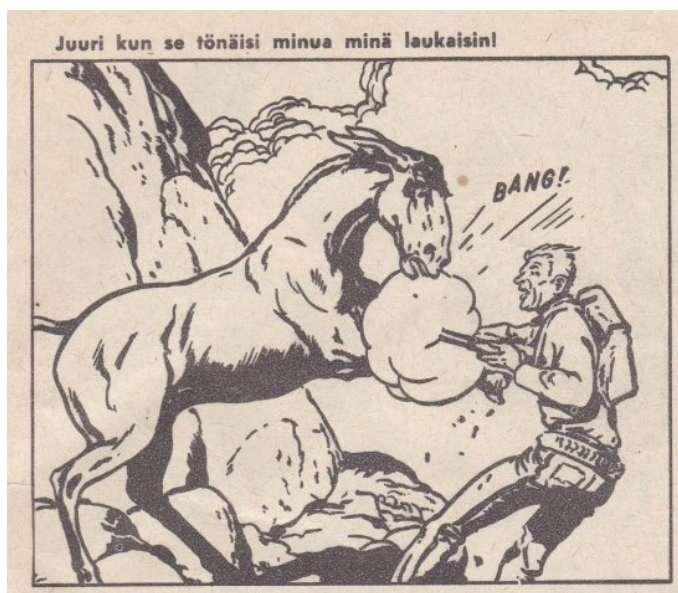
malla siitä tunnistaa westernin konventiot ja teemat; preeriat sekä luonnonvoimia vastaan taistelemi-sen. Inhimillistämiseltä ei ole välttytty, vaikka he-vosia ei ole kuvattu puhuvina. Westernvaikutukset tekevät Triggeristä kovin erityyppisen kuin monet Hevoshullun hevossarjakuvat, mutta kyse on myös kohderyhmästä. Saatettiin ajatella, että seikkailut ja oikeudenmukaisuus vetoaisivat poikalukijoihin.

Vaikka lännensarjakuvat ottivat ehkä enemmän vaikutteita elokuvista kuin kirjasta, nämä hevosen näkökulmasta olevat sarjakuvat saattavat linkittyä ensimmäiseen hevosen näkökulmasta kirjoitettuun kirjaan.

Anna Sewellin kirjoittama Uljas Musta kertoi hevo-sen näkökulmasta hevosen elämänsäkaaren, joka monien kauheiden koettelemusten jälkeen päät-tyy eläkkeelle synnyinkotiin. Sewell ei pystynyt liikkumaan kuin hevosvetoisilla kärryillä ja kiinnitti huomiota jo varhain hevosten huonoon kohte-luun. Kirjan avulla hän tahtoi saada ihmiset koh-telemaan hevosiaan kiltimmin ja ymmärtäväisem-min. (Britannica 2023) Uljaasta Mustasta on tehty useampia sarjakuvaversioita.

Muitakin kirjoja eläimen näkökulmista ilmestyi. Kenties Jack Londonin kertomus Erämaan kutsu saattoi olla innoke näille legendoille. Erämaan kutsu kertoo koirasta, joka koettelemusten jälkeen löy-tää paikkansa villissä luonnossa. Samoihin aikoihin ilmestyi myös Elyne Mitchellin The Silver Brumby, joka suomennettiin myöhemmin nimellä Thowra, Hopeaharja. Se on kertomus australialaisesta villi-hevosesta, brumbysta nimeltä Thowra. Thowra on erikoisen kauniin värinen, ja joutuu pakenemaan kiinniotajiltaan useita kertoja. Sen välttämässä kiin-nijäämisen siitä muodostuu eräänlainen legenda, jonka sinnikkäimmät haluavat kuumeisesti napata, mutta jonka olemassaoloon kaikki eivät edes usko.

Kertomus Don Juan -nimisestä muulista (kuva 9) sarjakuvassa Seikkailija Sam kertoo kuvastaa myös tätä ihmisen halua kesyttää luonto. Sarjakuvan Don Juan varasti ihmisten kesyjä tammoja laumaansa. Kertoja saa tehtävän päästää se päiviltä, mutta sar-jakuvassa muuli on pahansuopa ja älykäs, eikä kuo-levaankaan taivu tappioita. Villiys ja voima ja sen kesyttäminen olivat usein teemoina hevosaiheisissa western-sarjakuvissa. Näissä sarjakuvissa legen-daa rakennettiin sarjakuvan suuremmin sallimin kei-noin. Tämän tyyppisiä sarjakuvia on julkaista myös Hevoshullussa.

Kuva 9. Legenda Don Juan-muulista (Seikkailija Sam kertoo 1960)

Kuva 10 Kun-Chou (Takla Makan on karua aavikkoa 1982)

Taltuttamaton villeys kai kiehtoo meitä ihmisiä. Villin eläimen mieli voi olla ratkaisematon mysteeri. Hevoshullussa julkaistussa Takla Makan on karua aavikkoa -sarjakuvassa villihevonen päihittää suuruudenhullun, julman ihmisen (kuva 10).

Charlton Publicationin Black Fury, The Wonder Horse -sarjakuva on myös tarina tavallista ihmeellisemmästä villihevosesta, joka osoittautuu mahdolliseksi ihmisen kesyttää. Sarjakuvassa Fury suojelee laumaansa uhilta, mutta välillä ratkoo myös ihmisten ongelmia. Nimi oli ilmeisesti suosittu, sillä mustasta Fury-nimisestä hevosesta tehtiin tv-sarjaa 1955-1960, jonka pohjalta tehtiin myös samanniminen sarjakuva. Tässä päähenkilö, pieni poika on ainut, jonka Fury sallii ratsastavan itsellään. Tämän tapainen erityinen suhde villiin eläimeen on puhuttanut muissa lännensarjoissa, että hevoshullujen tarinoissa.

Rocky Lane oli yksi western-elokuvien sankareista, joka sai nimikkosarjakuvalehden. Se ilmestyi vuosina 1949-1959. Rocky Lane's Blackjack oli taas hänen hevosensa nimikkolehti, joka on selkeästi hevossarjakuvaa (kuva 11). Lehti ehti ilmestyä 1957-1959.

Kuva 11. Blackjack sure saved my bacon (Whitman 1957)

Lännensarjakuvat olivat melko miehistä viihdetä. Niin oli toki hevosharrastuskin vielä tähän aikaan. Sarjakuvat, joilla oli naispäähenkilö, ajateltiin saavan huonommin lukijoita - mikä oli osin totta. Joitakin naispäähenkilöitä oli kuten Annie Oakley and Tagg (1955-1959), Dale Evans (Dale Evans, Queen of the West 1956-1959) ja Reno Browne (Ilmestyi kolmen numeron ajan 1950), joista jälkimmäiset ovat filmitähtien nimikkolehtiä.

Western, Amerikan valloituksen aikaan sijoittuva genre ei pysynyt kovin pitkään pelkästään amerikkalaisena ilmiönä. Euroopassa ilmestyi useita erilaisia lännensarjakuvia, pitkäikäisimpänä kenties italialaisalkuinen Tex Willer. Suomessa sitä julkaisi Egmont Story House.

Morris (Maurice de Bevere) otti westernin yksinäisen cowboysankarin ja teki siitä parodian Lucky Luke-sankarissaan. Lucky Luke esiintyi yleisölle ensi kerran 1946. Pian Morris sai kimppeaan käsikirjoittaja Rene Goscinny. Lännen nopeimman ampujan tarina on menestys. Tekijöiden hyväntahtoinen ironia oli uusi lähtökohta koko genreen. Sitä on julkaistu 29 kielelle. (Laaksonen 2016)

Cowboylla on tietysti kaveri, Jolly Jumper. Aluksi Jolly Jumper ei puhunut, mutta myöhemmissä sarjakuvissa hän saa enenevässä määrin inhimillisiä piirteitä. Toisinaan Jolly Jumperilla on merkittävämpi rooli juonen kuljetuksessa, toisinaan lähinnä ratasu muiden joukossa. On hankala arvioida, kuinka hevossarjakuvaa Lucky Luke on. Oma tulkintani on,

että Jolly Jumper on inhimillisyydessään lähinnä sivuhenkilö tässä parodisessa westernsarjakuvassa.

Musta ori, jota ei tule sekoittaa aiempiin mustiin hevosiin, on myös yksi tunnetuimpia fiktiivisimpiä hevosia. Walter Farleyn kirjoittaman sarjasarjan ensimmäinen ilmestyi 1941. Tarinassa poika ja hevonen haaksirikkoutuvat saarelle ja ystäväystyvät, ja myöhemmin kohtaavat voitokkaasta erilaisia haasteita. Ensimmäinen elokuva ja sarjakuvaversioinnit tehtiin 70-luvulla. Michel Fauren kuvittamana ilmestyi kuusi albumia.

Yakari (kuva 12) on eurooppalainen westernsarjakuva. Sen piirtäjä on Claude de Ribaupierre nimimerkillä Derib. Ensimmäinen Yakari-albumi julkaistiin 1973. Vuoteen 2016 asti sitä käsikirjoitti André Jobin nimimerkillä Job, sen jälkeen Joris Chamblain. Etenkin ensimmäiset Lucky Luket eivät olleet erityisesti lapsille suunniteltua sarjakuvaa, vaikka toki monet lapset niitä lukivatkin. Yakari on kuitenkin selkeästi lapsiystävällistä. Sarjan päähenkilö on pieni intiaanilapsi Yakari, joka osaa

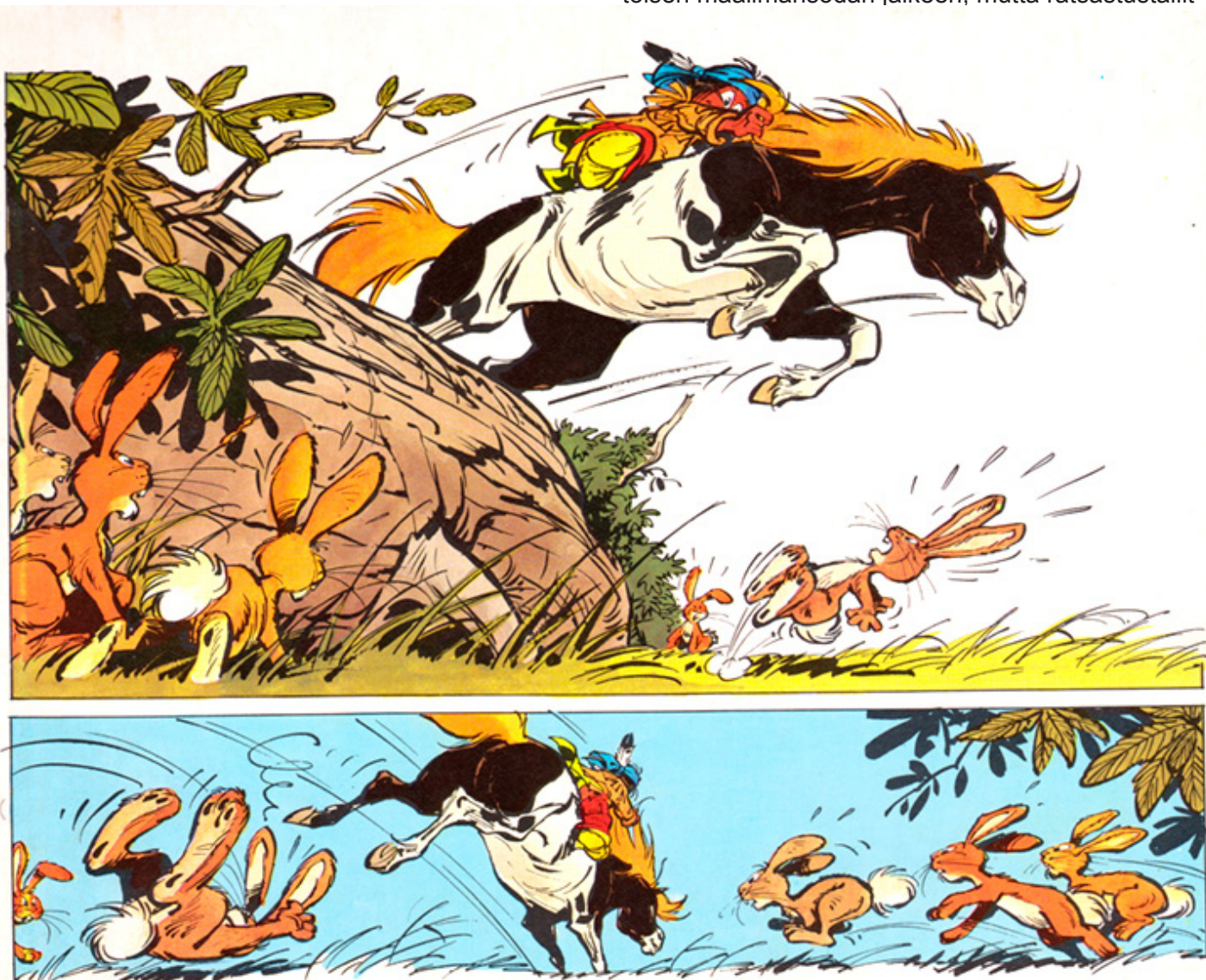
puhua eläimille. Pienen Ukkosen salaisuus ilmestyi suomeksi 1984. Siinä Yakarin hevosystävä saa merkittävän roolin; se lähtee yksin suorittamaan hevoshengen antamaa tehtävää, kun Yakari jää ikävöimään ystäväänsä. Deribin lennokas kuvitus vangitsee hevosen vauhdin ja vapauden tunteen.

Yhdysvalloissa westernistä tuli 70-luvulle tultaessa naivistista ja nurkkakuntaista Vietnamin sodan vaikutuksesta. Westernistä tuli osin moniulotteisempaa ja vakavampaa. (Grady 2019) Poikkeuksellinen luottamus lähes maagiseen eläimeen mustavalkoisessa ”hyvien ja pahisten” maailmassa ei enää kelvannut entiselle lukijakunnalle. Lukuun ottamatta muutamia porskuttavia sarjakuvia, lännensarjakuvilla oli hiljaista. Mutta hevosille tuli käyttöä muualla.

2.3.2 Nuorten hevoslehdet

Hevoskulttuurin muuttumiseen miehisestä tyttöjen harrastukseksi vaikuttivat useat asiat, kuten maatalouden koneistuminen ja armeijan luopuminen hevosista. Viimeiset ratsuväkirykmentit jalkautettiin toisen maailmansodan jälkeen, mutta ratsastustallit

Kuva 12. Suuri hyppy (Job & Derib 1984)

olivat edelleen kiinni armeijan perinteissä. 1960-luvulla siitä alkoi tulla nuorisourheilua. (Riikonen 2020, 48) Tytöt tahtoivat tallille.

Min Häst ja sen suomalainen rinnakkaisjulkaisu Hevoshullu ilmestyivät ensimmäisen kerran vuonna 1972. Sitä kuvaillaan ”heppafanin ykköslehdeksi” Aluksi se ilmestyi 4 kertaa vuodessa, mutta 1983 se ilmestyi jo 26 kertaa vuodessa. Vuonna 1992 sen sivumäärä nousi 36-sivuisesta 52-sivuiseksi. Käytännössä vuoden aikana ilmestyy 19 lehteä, sillä osa numeroista on tuplanumeroita. (Oldenburg, Holmgren, & Kemppinen 2022)

Hevoshullun kohderyhmä on noin ala-asteikäiset lapset. Sisällössä on erilaisia tietoiskuja hevosien hoitamisesta, eri roduista ja tunnetuista hevosista ja hevosihmisistä. Lisäksi on erilaisia kysymyspals-toja ja perinteisesti esimerkiksi kirjekaveripalstoja. Hevoshullun sivumäärä ennen 1992 oli 34 sivua + kannet. Sarjakuvaa on noin puolet lehden sisällöstä.

Samoihin aikoihin, kun Hevoshullu aloitti ilmestymisen, Lena Furberg aloitti piirtämään Polle-sarjakuvaa. Polle on pääosin strippisarjakuva, mutta Furberg on piirtänyt myös pidempiä seikkailuja Pollelle. Se on kenties Hevoshullun tunnetuin sarjakuva, josta on ilmestynyt kokoelma-albumeita ja monia oheistuotteita. Ensimmäisen kerran Polle nähtiin julkisesti vuonna 1973 Ponny Bilderna lehdessä, mutta vuonna 1975 Polle muutti Hevoshullun sivuille. (Oldenburg, Holmgren & Kemppinen 2022.)

Yksi suosittuja sarjakuvia on Sylvia Myrbergin kertoma ja Ola Ericsson piirtämä jatkosarjakuva Niemelän tytöt. Se ilmestyi Hevoshullussa vuosina 1974–1984. Sarjakuvasisivuja kertyi vuosien aikana yli 900. Se oli osittain tositarinoin pohjautuva kertomus tavallisesta tallielämästä hevosten kanssa. (Oldenburg, Holmgren & Kemppinen 2022.)

Tuuvan talli on toinen suosittu jatkosarjakuva, joka keskittyy tallielämään. Tämä kenties toiseksi suosituin sarjakuva on myös Lena Furbergin piirtämä. Tuuvan talli aloitti ilmestymisen numerossa 1996 kuudennessa numerossa, ja osia ehti kertymään 86 – yhteensä 883 sivua. Sarjakuvasta painettiin myös pokkariversio, ensimmäinen osa ilmestyi 2008. Se perustuu vahvasti tositahtumiin. Sarjan aikana pääsee seuraamaan eri tallilaisten ja hevosten elämäntarinoita. (Oldenburg, Holmgren & Kemppinen 2022.)

Furberg on tuotteliaan uransa aikana ehtinyt tehdä lukuisia sarjakuvia Hevoshulluun Tuuvan tallin

lisäksi. Hänen sarjakuvistaan on tehty kokoelma-albumeita, joita ruotsiksi on ehtinyt ilmestyä 7 nimellä Min Hästs bästa. Ensimmäinen kokoelma-albumi on myös suomennettu. Hän selittää suosiotaan haastattelussa vuonna 2013:

– – koska olin ruotsalainen sarjakuvantekijä, sarjakuvieni miljööt ja hevoset näyttivät sellaisilta kuin ruotsalaisissa ratsastuskouluissa ja -talleissa yleensä, eikä tytöillä ollut mitään barbikiharoita vaan he näyttivät oikeilta hevostyöiltä. Uskon, että siitä pidettiin. (Bysted & Kataisto 2013)

Sarjakuvittaja Milla Paloniemi selittää hänen rakauttaansa Furbergin sarjakuviin seuraavasti: *Lenan tarinat eivät kerro jostain random heppatyöstä! Ne kertoo hevosista! Koskettavasti ja taidokkaasti!!* (Paloniemi 2013)

Villivarsa on suomalainen nuorten hevoslehti, joka perustettiin 1983. Se oli kilpailijansa Hevoshullun kanssa pitkälti samankaltainen sisällöltään. Keskimääräisesti Hevoshullu oli visuaalisemmin taitettu, ja tekstimääriltään Villivarsa vetosi keskimäärin hieman vanhempiin lapsiin. Villivarsa ilmestyi 12 kertaa vuodessa vuoteen 2016 asti. Sivumäärä oli 72 ja sivukoko oli hieman leveämmän muotoinen, 19 x 26,5 cm.

Villivarsan julkaisemat sarjakuvat olivat keskimäärin pidempiä kuin Hevoshullussa. Hevoshullussa oli useimmiten yksi tai kaksi pidempää, 8-16 sivusta sarjakuvaa ja useampia sivun mittaisia Polle-sarjiksia. 90-luvulla Hevoshullussa julkaistiin myös lukijoiden piirtämiä sarjakuvia. Villivarsassa oli useimmiten yksi pidempi, 24-sivuinen sarjakuva ja yksi hieman lyhyempi sarjakuva. Isossa osasta sarjakuvista etenkin vanhoissa lehdissä on vaikeaa löytää tekijämerkintöjä.

Iso osa Villivarsan sarjakuvista tuli kuitenkin hollantilaiselta julkaisijalta. Holco Publications B.V. julkaisi Hollannissa omia sarjakuvalehtiä kuten Penny-lehteä, jossa on julkaistu samoja sarjakuvia. Penny-lehti on edelleen toiminnassa.

2.3.3 Suomalaiset hevossarjakuvapiirtäjät

Hevoshullu julkaisi kuitenkin enemmän suomalaisien tekijöiden hevossarjakuvia. Veikko Savolainen (1929-2016) on tunnetuin Joonas-nimisestä Helsingin Sanomissa ilmestyneestä jatkosarja-

kuvasta, sekä 44 vuotta Kodin Pellervo-lehdessä ilmestyneestä Unto Uneksijasta. (Jokinen 2019) Hevoshulluun hän teki sarjakuvia kymmenisen vuotta, ainakin sarjoja Annika, Tallin Jengi ja Hirnu.

Kuva 13. Jockeyn laihdutus (Leppänen 1982)

Kari Leppänen toimi aluksi Savolaisen avustajana muissa sarjakuvissa, mutta piirsi itsekin sarjakuvia Hevoshulluun. Sarjakuvassa Hänen tapansa elää on Hevoshullussa harvinaisesti tapailtu romantiikkaa. Suomalaiseen tapaan käydään saunassa (kuva 13), mutta jockey ammattina taitaa olla mahdollisempi Ruotsissa. Hänen kiinnostuksensa hevosiin erityisesti vaikuttaa tulleen työn puolesta, että lännensarjakuvien kautta hänen kotisivujensa mukaan. (Leppänen 2013)

Kultainen kesä (1988) ja Hiltu saa jäädä (1989) ovat Ulla-Maija "Uma" Aaltosen kirjoittamia ja Martti Sirolan kuvittamia sarjakuva-albumeja. Uma Aaltonen toimitti vuodesta 1975 vuoteen 1997 erilaisia hevostietopalstoja (Oldenburg, Holmgren &

Kemppinen 2022). Lisäksi Aaltonen teki useita hevosaiheisia kirjoja ja toimi aktiivisesti nuorisotyössä. Hän kuvaili työtään Hevoshullun palstoissa, ettei se ollut vain hevostietoutta, vaan myös nuorisotyötä. (Nuoperi 2009)

Kuvittaja ja sarjakuvapiirtäjä Martti Sirola on kenties tunnetuin hölmöläiskansanperinteestä inspiroituneista sarjakuva-albumeistaan. Albumisarjakuvien lisäksi hän teki monipuolisia kuvitustöitä. Yhteistyönä tehdyt ovat osa Gummeruksen julkaisemaa Hevosviisas-sarjaa, joka jäi sitten kaksiosaiseksi. Tarinat sijoittuivat kahdeksankymmentälukuisen maalaiselämään, joka on ehkä nykykuorelle vanhentunut samaistuttavaksi mutta oivallinen ajankuvaukseltaan.

Pollux-kirjakerho julkaisi joitakin hevossarjakuvia, mutta niiden saatavuus on ollut heikkoa jälkikäteen. Kirjakerhossa ilmestyi ainakin Carousel-niminen sarjakuva, johon liittyi fantasiaelementtejä, Hevosenkeli-kirjasarjaan perustuva sarjakuvajulkaisu, Jennifer Bellin kolme eri albumia, humoristiset Fjodor ja Pingpong -sarjakuvat ja Starshine Legacy. Pollux-kirjakerho julkaisi huiman määrän hevostietokirjoja. Osittain kirjakerho kärsi huonolaatuisista kirjoista joko tai hutaistusta suomennoksesta, mutta osasta tuli suosittuja. Pollux ilmestyy nykyään nimellä Penny&friends.

Starshine Legacy -sarjakuvia ilmestyi kaksi, mutta maailma heräsi eloon useissa videopeleissä. Star Stable Online, pelien online-versio on maailman suosituin hevospeli. 2022 Star Stable julkaisi uuden sarjakuvakirjan, jonka kuvitti Elli Puukangas. Hän piirsi myös heille useita netissä julkaistuja sarjakuvia (kuva 14).

Kuva 14. The humming (Puukangas 2022)

Uusia vaikutteita ja sarjakuvittajia

Nuorten ja erityisesti tyttöjen sarjakuvatarjonta albu-
meina oli suppea. 2000-luvulla Elisabette Gnonen
luoma ja Disneyn julkaisema Witch-sarjakuvalehti
oli suuri ilmiö. Viisi teinityttöä on valittu taikamaa-
ilman uusiksi suojelijoiksi ja he saavat maagisia
voimia. 2000-luvulla pohjoismaissa japanilainen
sarjakuva, ”manga” tuli nopeasti suosituksi nuorten
keskuudessa. Nämä sarjakuvailmiöt muuttivat sarja-
kuvaharrastajien kenttää. Trendin aikana tarjonta
laajeni huomattavasti, ja suomennettiin myös pel-
kästään tytöille suunnattua sarjakuvaa.

Mangan suosio vaikutti myös hevossarjakuvaan.
Uudet tekijät ovat saaneet vaikutteita myös japa-
nilaisilta suosituilta tekijöiltä. Mangavaikutteinen
Revontulitali (kuva 15) yhdisti hevoskirjaperinnet-
tä ja mangasarjakuvaa. Åsa Ekströmin kuvittama
ja Naomi Hebertin ja Lena Ollmarkin kirjoittama
tarina kertoi neljästä nuoresta ratsastajasta, jotka
saivat taikavoimat avukseen ratkaistakseen maail-
mojen kohtalon. Tarinassa on havaittavissa Witch-
sarjakuvan ja ajan julkaistujen manga-sarjakuvien
fantasiamaailmojen vaikutus yhdistettynä saame-
laiseen mytologiaan. Paikoin sarjakuvan ja tekstin
yhdistäminen on teoksessa hämmäntävää; välillä
ripotelluilla sarjakuvavivuoilla on tarinan ymmärtämi-
sen kannalta olennaista informaatiota, välillä se on
vain kertaus tekstistä, ja välillä teksti ja sarjakuvat
rytmittyvät omituisesti. Kirjoja ilmestyi yhteensä 6,
mutta suomentaminen jäi kesken neljänteen osaan.

Kuva 15. Aukeama kirjasta *Liekkien lahja* (Hebert,
Ollmark & Ekström 2006)

Japanilaisia hevossarjakuvia Suomessa ei ole ehti-
nyt ilmestymään montaa. Yu Tomofujin Tähdet laitum-
men yllä (kuva 16) on romanttinen komediasarjaku-
va vuodelta 2013, suomenkielinen julkaisu ilmestyi
2016. Kaupunkilaismalli Sosuke saa potkut töistään
ja päätyy maatilalle töihin. Hän samaistuu maatil-
an kaltoinkohdeltuun poniin Rudolfin. Maatilalla olles-
saan ihastuu Yukitoon, joka on työskennellyt maa-
tilalla koko elämänsä. Hevosten rooli ei ole kovin
suuri - vaikka Rudolf on ehkä jollain tavalla Sosuke-
n syy kiinnostua maatilalla töistä, sen merkitys on mel-
ko minimaalinen lopputarinalle. Saman merkityksen
voisi antaa mikä tahansa maatilalla eläimistä. Tapa,
jolla Tomofuji piirtää hevosia ei osoita suurta pereh-
tyneisyyttä hevosten piirtämiseen. Voi kuitenkin olla,
että Tähdet laitumen yllä kannusti muita hevosman-
gan tekijöitä tekemään sarjakuvaa aiheesta — tai
ainakin julkaisijaa julkaisemaan sarjakuvan, jolla he-
vosharrastus oli paljon suurempi osa tarinaa.

Kuva 16. Aukeama (Tsutsui 2018)

Asahi Tsutsuin 4-osainen mangasarja Jumping
(kuva 16) kertoo Ranista, joka tuntee itsensä vah-
vaksi ensimmäistä kertaa hevosen selässä. Muutoin
kotiinsa sulkeutunut Ran on lähes syrjäytynyt, mutta
hevoset ja tallielämä saavat hänet rohkaistumaan ja
hakemaan yliopistoon. Sarjakuva on hieman van-
hemmille nuorille, suositus on 12+. Sarjakuva sisäl-
tää hieman romantiikkaa.

Verrattuna Tomofujin Tähdet laitumen yllä -sarjaku-
vaan ymmärrys hevosen anatomiasta on parempi
tai ainakin tekijä on käyttänyt ahkerammin referens-
sejä työssään. Tsutsui kuvaa ratsastuksen merki-
tystä realistisella tavalla, mutta tapa, jolla Tsugaru,
tallin ongelmahevonen valitsee Ranin lempi-ihmi-
sekseen luo epärealistisia odotuksia harrastuksen
suhteen. Edes hevosen kanssa, jonka kanssa tulee

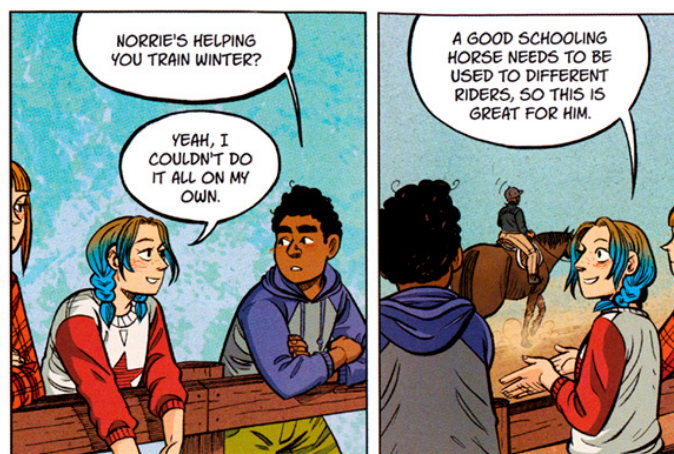
hyvin toimeen, on epätodennäköistä edetä ratsastuksen suhteen niin nopeasti. Toisaalta tämä ainutlaatuinen suhde erityiseen hevoseen vetoaa moniin hevosharrastajiin.

Kuva 17. Onnettomuus (Neri & Wilkin 2018)

Pyrin perehtymään, millaisia hevostarinoita kielialueellani on muuten julkaistu. Etsiessäni Yhdysvaltojen markkinoilta julkaisuja löysin Grand Theft Horses. Grand Theft Horse on varsin realistinen kuvaus hevosmaailman ongelmista (kuva 17). Greg Nerin kirjoittaman tositarinan Gail Ruffun elämästä on kuvittanut Corban Wilkin. Se on julkaistu pokkarina vuonna 2018. Hevosvalmentaja Gail Ruffu ajautuu niin pahaan ristiriitaan hevosen toisen omistajan kanssa, että hänen on varastettava puoli omistamansa hevonen pelastaakseen sen hengen. Amazonin kirjalle antama ikäsuositus on 12–17-vuotiaat.

Tavallaan aihe on hevoskirjoille yhteinen - kuinka kohdella hevosta oikein, vaikka ympäristö ei aina siihen kannusta. Mutta laukkakilpailuteollisuutta ja oikeusjärjestelmän epätasa-arvoisuutta taistellen Gailin tarina on vaikuttava vanhemmillekin lukijoilla, enkä voi sanoa tämän olevan vain nuortenkirja. Se herättää ihmisiä toimimaan ja tekemään hevosurheilusta eettisempää. Päähenkilö ei halua lopettaa hevosurheilua, mutta huomio hevosten totaalisen epäeettisen hyväksikäytön ja on väsyä korruptioon. Wilkinin yksivärinen tyyli on särmikäs ja sopiva vakavaan toteutukseen. Hän tahdittaa tarinaa ja piirtää ilmeitä taitavasti, mutta sirojen täysiveristen piirtäminen ei vaikuta olevan hänelle luontaista. Paikoin hevoset voivat näyttää tahattoman koomiselta, vaikka tyyli onkin yksinkertaistettu.

Kuva 18. Tallielämää (Hicks 2021)

Faith Erin Hicksin Ride on (kuva 18) on mielenkiintoinen kertomus "ratsastuksesta ulos kasvamisesta" ja nuoruuden kaveriporukoiden muuttumisesta. Päähenkilö Victorian tallikaveri pitää jonkinlaisena petturuutena, että Victoria haluaa tehdä muutakin kuin puurtaa tallilla. Hän päätyy vaihtamaan tallia ja löytämään kaveriporukan, jonka kanssa voi tehdä muutakin. Kirja sopii kouluikäisille, erityisesti vaiheeseen, jossa ystävien kanssa voi olla vaikeaa. Kirjassa on hyvin representaatiota erilaisista ihmisistä, myös tallilla.

Hevoshullu on edelleen julkaissut pitkälti samantyyppistä, sisältöönään sopivaa sarjakuvaa, mutta uudet vaikutteet ovat vaikuttaneet senkin tekijöiden tuotantoon. Alice Engströmin mangavaikutteinen fantasiahevossarjakuva Verikuu (kuva 19) julkaistiin Min Hästissä ja Hevoshullussa. Hän piirtää myös uusia Polleja, ja tuo niihin dynaamisempia kuvakulmia.

Kuva 19. Verikuu (Engström 2022)

Hevossarjakuvan tulevaisuus tällä näin pohjoismaissa hetkellä on tasapainossa. On useampia uusia tekijöitä, ja mikäli Min Hästillä ja Hevoshullulla riittää lukijakuntaa, sarjakuvia lienee mahdollista saada julkaistuksi. Alice Engströmin lisäksi viime vuosina on julkaistu mm. konkarien Marie Bolkin ja Lena Furbergin sarjakuvaa, Sara Julia Ingelmarkin, joka on tehnyt Hevoshullulle sarjakuvia vuodesta 2012 sekä Maria Wigeliuksen sarjakuvia.

Maria Wigelius mainitsee yhdeksi sarjakuvainnoittajakseen juuri Lena Furbergin. Tavallaan hevossarjakuvia tehdäänkin nyt toisessa polvessa. Wigelius on tehnyt sarjakuvia Hevoshulluun vuodesta 2014. Hän piti hevossarjakuvissa kiinnostavana sitä, että nuorten ongelmat otettiin tosissaan ja käsiteltiin ristiriitaisiakin asioita, kuten oman hevosen pelkäämistä. (Wigelius 2021)

3. Prosessi

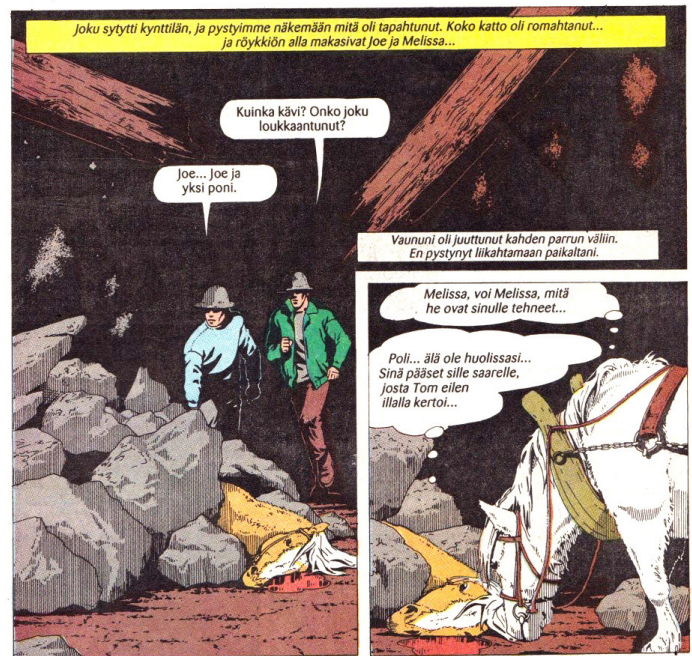
3.1 Ideointi

Olin ajatellut useampia eri tarinoita ja teemoja, joita haluaisin lähteä tekemään. Halusin piirtää hevosia ja sarjakuvaa, luonnollisesti hevossarjakuvaa. Lähtökohtia oli useita; halusin tehdä vähän vanhemmille nuorille fantasiaseikkailusarjakuvan, eskapistista viihdettä eri maailmassa, johon saisi yhdistettyä ihania hevossarjakuvia. Olen lukenut paljon hyviä fantasia-aiheisia nettisarjakuvia, joissa ymmärrys hevosista on pöyristyttävän huonoa ja niitä käytetään lähinnä ratsuina tai jonkinlaisena hassuna kevennyksenä. Pohdin myös millaista hevossarjakuva aikuisille olisi. Tahdoin yhdistää aikuisten fantasiaa ja hevosia tavalla, joka olisi viihdyttävä, mutta jolla olisi kuitenkin tarttumapintaa oikeaan elämään.

Kallistuvin kuitenkin enemmän sellaisen sarjakuvan puoleen, joka olisi suunniteltu enemmän Hevoshullua tai vastaava julkaisua varten. Fyysinen julkaisu antaisi työlleni raamit. Pidin itse lapsena erityisesti Hevoshullun sarjakuvista. Hevoshullu on pitkään toiminut vakiintunut julkaisu, joka on suunnattu noin 7 - 11 vuotiaille lapsille. Kaikki Hevoshullun julkaisemat sarjakuvat eivät ole tehty pelkästään tätä ikäryhmää ajatellen, mutta iso osa on juuri heitä koskevista aiheista. Iso osa lapsista toivoo aloittavansa tai aloittaa ratsastuksen tässä iässä, joten sarjakuvissa käsitellään ratsastuksen aloittamista. Yleisiä opettavaisesti käsiteltyjä aiheita ovat myös mm. pelot tallilla käymisessä ja talliporukka, lapsen elämään liittyvät asiat tallilla. Internetin myötä lapsille on myös pääsy auttaviin materiaaleihin, mutta lehdillä on mielestäni paikka lapsille kuratoidun sisälön julkaisemisessa.

3.1.1 Eläinten heitteillejätö

Lempisarjakuviani olivat kuitenkin vähemmän ikäsidonnaiset aiheet, jossa onnistuttiin saamaan lukija ajattelemaan asioita hevosen näkökulmasta. Poli (kuva 20) on esimerkkitarina Anna Sewellin hengesessä koskettavista hevosenkohtaloista, joissa hevoset olivat väärinymmärrettyjä ja kaltoinkohdeltuja.

Olen kohdannut eläinten laiminlyöntiä, jonka vakaavuuden tajusin vasta paljon myöhemmin. Lapsena kävimme jollain lähikylän tallilla ystävän kanssa hoitamassa hevosia, joiden hoito oli puutteellista. Pohdin, voiko sarjakuva esittää tällaisen tarinan lukijalle hyödyllisellä tavalla, jotta lapsi osaisi paremmin tunnistaa, ettei kyse ole normaalista toiminnasta. Kenties sarjakuva voisi opettaa mitä voi ja pitäisi tehdä, jos herää huoli hevosen hyvinvoinnista.

Räikeitä hevosten kaltoinkohtelutapauksia Suomessa paljastuu harvakseltaan. Tämän ja edellisen vuosikymmenen hevosten kuolemaan johtaneita tapauksia:

- Vuonna 2021 hevosen annettiin nälkään laiumelle lääkärin määräyksestä huolimatta. (Kunnas, 2022.)
- 2017 Oululaiselta autiotilalta löytyi useita hevosen luurankoja karsinoistaan. Hevosten kohdalo on epäselvä. (Veräjänkorva 2017)
- 2017 Eläinlääkäri joutui lopettamaan 7 yhdeksästä hevosesta Pohjanmaalla. (Lahtinen, 2019)
- 2016 Eläinlääkäri joutui lopettamaan hoitamatta jätetyistä 18 hevosesta 6. (Vironen, 2016)
- 2011 Kaksi hevosta ja lammas kuolivat omistajan hoidotta jätön takia. (Kemppainen, 2012)

Vuonna 2021 eläinsuojeluilmoituksia tehtiin 9 000, ja määrä on nousemaan päin (White, 2022). Vuonna 2020 poliisille ilmoitettuja ja poliisin selvitt-

tämiä eläinsuojelurikoksia ja rikkomuksia oli lähes 800. Vuosittain Suomessa jaetaan toista sataa eläinsuojelurikostuomiota, niiden määrä on hieman noussut. (Raussi et al. 2020)

Tuomioita ei ole tilastoitu eläimen mukaan. Hanna Hattula selvitti tutkielmassaan, millainen rangais-tuskäytäntö on ollut hevosiin kohdistuvissa eläin-suojelurikoksissa. Sanahauulla löytyi 173 hevosta koskevaa käräjä- ja hovioikeuden eläinsuojelurikos-tuomiota, pääosin vuosilta 2015–2020. Aineiston perusteella suurin osa hevosiin kohdistuvista eläin-suojelutuomioista johtuu hevosen ja pitopaikkojen ylläpidon laiminlyönnistä, sellaisista, jotka olivat helposti eläimiin perehtymättömän ymmärrettävissä, kuten ruuan ja veden puute. (Hettula, 2021.)

On hankala arvioida, kuinka suuri vaara lapsilla on joutua tilanteisiin, jossa eläimiä on kaltoinkohdeltu tai jätetty hoidotta. Lapset ehkä liikkuvat vähem-män itsenäisesti naapurustossa etsimässä hoito-hevosta kuin aiemmin, joten mahdollisuus löytää sattumalta eläinsuojelutapauksia on ehkä pienempi. Ilmoitusten määrä on kuitenkin kasvanut. Voi olla, että tapauksiin vain puututaan hanakammin ja aikai-semmin, mutta sekin voi kertoa huolesta, joka voi olla asiallista ottaa esiin.

Hevosen hylkääminen suojatta ja ravinnotta on toivottavasti itsestään selvästi eläinsuojelulain asia aikuiselle, myötätuntoon kykenevälle ihmiselle, vaikka tilanteen ymmärtäminen ei lapselle ole-kaan aina helppoa. Minua kiinnosti käsitellä myös moniulotteisempaa, ikävää asiaa hevoskulttuuris-sa, joka ei näy kovin paljoa eläinsuojelurikoksissa. Eläinsuojelulakiin on kirjattu, että

Hevosta ei saa vahingoittaa tai käsitellä väkivaltai-sesti, eikä tarpeettomasti pelotella tai kiihdyttää. Eläimen potkiminen sekä lyöminen kuritus-, koulu-tus- tai muussa sellaisessa tarkoituksessa eläintä vahingoittavalla välineellä on kielletty. (Evira 2014)

Turha pelottelun tai väkivaltainen käsittely on vä-hemmän yksinkertaista todistaa, jos vahinkoa ei ole aiheutettu.

3.1.2 Hevoskulttuurin asenteet

KT-tallin kohu nosti asian esiin Suomessa, kun olin päättämässä aiheestani. Joulukuussa 2022 Sastamalaisesta KT-tallin ratsastuskoulun tunnista oli julkaistu Instagramissa video, jossa ratsastuk-senohjaaja huijaa ja lyö ratsukkoa pakottaen heidät esteelle useampaan kertaan tunnin aikana. Video on äänetön, mutta ratsastuksenohjaajan kehonkie-li on aggressiivinen. Myöhemmin julkaisija laittaa instagramiin myös kaksi muuta videota, joissa on eri poni. Toisessa ratsastuksenohjaaja lyö ponia neljä kertaa raipalla saadakseen tämän liikkumaan, toisella videolla hän nappaa tottelemattoman ponin ohjista ja lyö tätä takamukselle toistuvasti.

Hevosurheilu-lehti uutisoi videosta ja sen herät-tämästä pahennuksesta sosiaalisessa mediassa hevospiireissä ja niiden ulkopuolella. Kohu herätti minussa halun käsitellä aihetta.

Ajauduin muistelemaan omia kokemuksia talleis-ta eikä tilanne tunnu kaukaa haetulta. Olen saanut hevosen eteenpäin saamiseksi ohjeeksi ”potkaise kunnolla!” tai ”suutu sille!” Joskus, jos hevonen ei ratsastajan yrityksistä huolimatta liikkunut, saattoi ohjaaja heittää vaikkapa hiekkaa hevosen päälle tai huitaista lapiolla, josta hevonen saattoi pelästyä.

Kyseessä ollut talli lopetti yhteistyön ratsastuksen-ohjaajan kanssa ennen Suomen ratsastajainliiton saamien valitusten käsittelyä. Jäsentallilleen, jolla ratsastuksenohjaaja oli työskennellyt useita vuo-sia, SRL antoi varoituksen ja määräsi sen vuoden tehostettuun seurantaan.

Iso osa Suomen talleista kuuluu Suomen Ratsastajainliittoon. Liittyäkseen tallin on täytettä-vä kriteerit, jotka koskevat hevosten hyvinvointia, asiakaspalvelusta, ammattimaisuudesta, turvalli-suudesta, yrittäjän ja henkilökunnan hyvinvoinnista sekä SRL:n eettisistä ja strategisista periaatteista. Jäsenyyden merkittävimmät edut jäsentalleille ovat neuvonta ja konsultointi, toiminnan vastuuvakuutus ja satunnaisratsastajavakuutus.

SRL määräsi tallin ratsastuksenohjaajan vuoden mittaiseen toimintakieltoon Suomen ja kansainvä-lisen ratsastajainliittojen eettisten sääntöjen rikko-misesta. Toimintakielto tarkoittaa, ettei henkilö voi osallistua SRL:n toimintaan. Erityisen moitittavana SRL piti sitä, että ratsastuksenohjaaja toimi ohjaaja-na esimerkkinä oppilaille. (Hevosurheilu 2023)

2021 Iso-Britanniassa ponikerho-ohjaaja Sarah joutui syytteeseen hevosen kaltoinkohtelusta. Metsästystä vastustava järjestö Hertfordshire Hunt Saboteurs kuvasi (Kuva 21), kun ponikerho-ohjaaja lastasi ponikerhon hevosia kotimatkalta Cottesmore Hunt-kilpailusta. Cottesmore Hunt on eläinsuojeluyhdistysten toiminnan tuloksesta vuonna kielletyn kettujahdin perillinen, mutta elävän ketun sijaan koirat seuraavat hajujälkeä ratsastajat perässään. (Davies 2021)

Videossa valkoinen poni näyttää päässeensä irti lastatessa ja jolkottaa muutaman metrin irti, mutta lähestyttyä sitten ponikerho-ohjaajan taluttamaa hevosta, jolloin nuoret saavat sen kiinni. Tilanne vaikuttaa melko rauhalliselta, vaikka ajotiellä vastakkaisella kaistalla joutuu pysähtymään irti olleen ponin takia. Ohjaaja ottaa työtöiltä talutusnarun ja potkaisee ponia rintamukseen. Hevoset eivät näe suoraan rintakehensä alle, joten poni ei voi väistää potkua. Tämän jälkeen ohjaaja ojentaa toisen hevosen talutusnarun tytöille ja lyö ponia muutaman kerran avokämmenellä ja nyrkillä päähän pitäen samalla kiinni narusta hevosen yrittäessä väistää. Video kääntyy hetkeksi pois, kun kuvaaja keskeyttää kurinpalautuksen pitämällä meteliä. Ohjaaja näyttää ohjaavan tämän hevostraileriin.

Hevoskirurgi analysoi videon kuva kovalta oikeudessa. Hän kuvasi, että poni yritti epätoivoisesti päästä pakoon iskuilta ja olisi saanut lyönneistä mustelmia. Hän totesi, että ponikerho-ohjaaja oli aiheuttanut tarpeetonta kärsimystä ponille. Ohjaajan toiminta oli suhteetonta ja sopimatonta, eikä poni ollut tehnyt mitään aiheuttaakseen sen. (Watson 2023)

Oikeidenkäynti päättyi kuitenkin jättämään ponikerho-ohjaajan tuomiotta, sillä 10 päivää tapahtumista tehdyn eläinlääkärin tarkistuksen mukaan ponilla ei ollut vaurioita ja se voi hyvin (Watson 2023). Lisäksi puolustuksen eläinlääkäri kertoi, että ponin kärsimyksestä ei ollut suuria todisteita ja se meni traileeriin kuin mitään ei olisi tapahtunut. (Sky News 2023)

Ponikerho-ohjaaja itse perusteli käyttämänsä väkivaltaa sillä, että hän ojensi huonosti käyttäytyvää hevosta. Hevonen veti lasta perässään, joten ohjaaja neuvoi lasta päästämään irti narusta. Poni kulki tietä pitkin jonkin matkaa, kunnes suuntasi ohjaajan luo. Ilman kurinpalautusta poni jatkaisi vaarallista käyttäytymistään. Hän kielsi menettäneensä malttinsa. (Murray, 2023)

Vaarallisessa tilanteessa ihminen voi reagoida väkivallalla suojellakseen itseään. Hevoset ovat suuria ja vahvoja saaliseläimiä, jotka saattavat reagoida aggressiivisesti. Yhdessä suomalaisen tallin videoissa estettä väistävä hevonen on juosta päin ratsastuksenohjaajaa, joka reagoi aggressiivisesti. Eläintenkouluttaja ja tietokirjailija Tuire Kaimio myöntää, että tällaisissa hetkissä voi olla hyvä, jos vaarallinen käytös vaimenee edes hetkeksi rangaistuksella, jolloin voidaan kenties keskittyä oppimaan oikeaa käytöstä. Oppimisen kannalta rangaistus on tehoton, mutta turvallisuuden kannalta sillä voi olla merkitystä. (Kaimio 2004, 212) Mutta suurimmassa osassa videoita hevonen ei kuitenkaan uhkaa väkivaltaa käyttävää ihmistä, vaan väkivaltaa käytetään joko eläimen kouluttamiseen tai pakottamiseen.

Kun David Mech tutki susien käyttäytymistä vankeudessa, hän kuvasi yksilöiden roolia ryhmässä termeillä alfa, beta ja omega. Laumassa oli erilaisia tasoja, ja osa näistä toisinaan yritti haastaa hallitsevan uroksen. Tällaista jäykkää, autoritääristä laumaa kuvaava teoria peilautui nopeasti myös koirien kouluttamiseen. Oli tärkeää näyttää eläimelle olevansa johtaja, joka tapahtui usein osoittamalla olevansa vahvempi. Teoriasta tuli niin suosittu, että kun Mech tajusi tehneensä väärin verratessaan vangittuna elävien susien laumaa villien susien laumaan, hänen oli vaikea pysäyttää väärän tiedon leviämistä. Villinä sudet elävät perheyhteisössä. Lauman johtajat eivät olleet johtajia, koska ne olivat taistelleet tiensä johtajuuteen, vaan koska ne olivat muiden susien vanhempia. Kokeneimpina ne pitivät huolta pennuistaan. Mech julkaisi vuonna 1999 tutkimuksen tarkkailtuaan susia luonnossa 13 kesää ja totesi, ettei nähnyt koko aikana susien tappelevan johtajuudesta. (Kjørstad 2021)

Hevosten käyttäytymisen tutkimisessa on tehty samankaltaisia virheitä, jossa vankeudessa olevien hevosten käytös on väärinymmärretty hevosen luonnolliseksi käytökseksi. Lisäksi yhden resursin ”nökkimisjärjestys” ei päde joka tilanteessa. Hevonen, joka syö ensi heinäkasasta, ei ole välttämättä sama hevonen, joka johtaa lauman juomaan. (Tallberg 2020, 22) Lauman vahvin tai vanhin ei siis ole poikkeuksetta toteltava auktoriteetti, joka kurittaa muut ruotuun.

Me ihmiset helposti inhimillistämme eläimiä, mikä saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä lajien välisessä kommunikaatiossa. Tämänhetkisissä tutkimuksissa hevosella ei ole havaittu kykyä mallintaa muiden ajatuksia, eikä se siten koe monimutkaisia

tunteita kuten häpeää tai syyllisyyttä, eikä myöskään kostamaan. (Tallberg 2020, 179) Emme aina ymmärrä eläinten kouluttamisen eroavaisuuksia ihmisiin. Hevonen harvemmin ymmärtää kurinpalautusta, sillä sillä ei ole usein ole käsitystä, että se on toiminut vastoin kuria.

Eläinten koulutuksessa käytetyt menetelmät usein vahvisteisiin ja rangaistuksiin. Vahvisteet ja rangaistukset jaetaan vielä positiivisiin ja negatiivisiin. Yksinkertaisesti positiivisessa vahvisteessa hevonen palkitaan sen tarjoamasta oikeasta käytöksestä sen positiiviseksi kokemalla tavalla, usein äänimerkin ja makupalan yhdistelmällä. Positiivinen vahviste on nopein tapa opettaa hevonen toimimaan rennosti ihmisen haluamalla tavalla, eikä sillä ole monia negatiivisen vahvisten vaaroista. (Kaimio 2004, 196)

Mahdollisia huonoja puolia positiivisessa vahvisteessa on, että yhtä lailla kuin muutkin keinot väärin ajoitettuna se voi olla tehoton tai pahimmassa tapauksessa voit opettaa hevosta tekemään vastoin kuin luulit opettavasi. Kuitenkin palkitsemalla opettujien hevosten suhtautuminen ihmisiin on myönteisempää kuin pelkällä negatiivisella vahvisteella koulutetut (Tallberg 2020, 15).

Negatiivinen vahviste perustuu siihen, että negatiivinen asia poistuu, kun hevonen toimii toivotulla tavalla. Hevonen siis oppii, miten välttää epämiellyttävä asia. Tässä vaikeudeksi voi tulla säilyttää paine samantasoisena, kunnes hevonen tekee oikein, tai muuten hevonen oppii välttämään sitä epätoivotulla tavalla. Vain reilun sekunnin tauko paineessa riittää vahvisteeksi. Hevosta joudutaan joskus myös sen oman terveyden takia hoitamaan tavalla, jota se ei koe mukavaksi. Yleisen turvallisuuden takia paineeseen reagoimista toivotulla tavalla tulee siis väistämättä opettaa hevosille. (Kaimio 2004, 199-201) Esimerkkinä hevosen taluttamaa opettaminen. Hevosen tulee turvallisuuden vuoksi oppia, että riimun paine hellittää vasta, kun se myötää. Mikäli hevonen saa vedettyä itsensä irti paineesta, ennen kuin se ymmärtää mitä sen tulisi tehdä, se oppii välttämään vain kovempaa.

Negatiivinen rankaisu tarkoittaa jonkin hevosen haluaman asian poistamista ja positiivinen negatiivisen asian tuomista. Lyöminen on siis positiivista rankaisua. Hevosen rankaiseminen saa hevosen välttelemään juuri rankaisun hetkellä tai alle sekunti sitä ennen tekemäänsä asiaa. Pelkkä rankaiseminen ei kerro hevoselle, mitä sen kuuluisi tehdä. Se

ei poista käytöksen syytä, joten todennäköisesti käytös myös palaa. (Kaimio 2004, 210) Lisäksi rankaisu lisää stressiä. Stressi vaikeuttaa uuden oppimista ja on vaarana, että stressissä opittu taito tuo stressin mukaan sitä toistettaessa muuten rennossa tapahtumassa (Kaimio 2004, 381).

Ratsastuksenohjaajasta olevissa videoissa ei ole selvää, mitä hän tahtoo saada ponia lyömällä. Kun toinen poni juoksee esteen ohi, on jo myöhäistä rangaista siitä, että se ei hypännyt. Jos tarkastelemme ponikerho-ohjaajan tapausta, on hankala nähdä mitä kurinpalautus opettaisi hevoselle. Poni ei yhdistä tulevaa potkua siihen, että noin 10 sekuntia aiemmin se ei kävellyt toisen nuoren kanssa traileeriin, vaikka sen piti. Mahdollisesti se yhdistää sen kiinniottoon, nuoriin, paikkaan tai ohjaajaan.

Vaikka pysyvää vahinkoa ei olisi tullut, hevonen on voinut kokea tarpeetonta kipua. Hevonen voi myös oppia avuttomaksi, jolloin ne ajattelevat olevansa kykenemättömiä vaikuttamaan elämäänsä ja siten sietävät kivun ollen poissaolevia. Potkimalla liikumaan saatu hevonen kokee kipua, vaikka se on oppinut sietämään sitä ja näyttää ulkoisesti rauhalliselta. Tuire Kaimion mukaan eläinsuojelullisista syistä hevostenkäsittelyn ja koulutuksen ehdottomia vähimmäisvaatimuksia on, että opittua avuttomuutta ja kipuun tottumista vältetään kaikin mahdollisin keinoin. Vaikka hevonen ei reagoi näyttävästi, on silti mahdollista, että se tuntee kipua. (Kaimio 2003 150-153)

Karoliina Ojanen tutki tallityttökulttuuria vuonna 2011, ja totesi, että vaikka hevosen hoitaminen on iso osa tallikulttuuria, niin on myös hallinta ja suora väkivalta. Elämme kuitenkin murroskautta hevoskulttuurissa. Hevosen hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia on tullut 2010-luvulla yhä enemmän. (Tammi et al. 2020, 162) Vääristyneiden tietojen korjaaminen ottaa aikansa. Susien nokkimisjärjestyksen väärinymmärrystä tarkentavat tutkimukset ovat olleet olemassa jo kymmeniä vuosia, mutta niiden omaksuminen on kestänyt kymmeniä vuosia.

Kun kiinnitämme huomiota eläinten hyvinvointiin ja oikeuksiin, herää kysymys, onko hevosella ratsastaminen oikein. Hevonen on koulutettu sietämään ratsastusta, mutta on vaikea uskoa, että hevonen lähtökohtaisesti valitsisi kantaa painoa selässään. On myös arvioitu, onko ratsastus tai lemmikkien pito lähtökohtaisesti oikein. (Tammi et al. 2020, 163-169) Suurin osa lemmikeistämme sopeutuu elämään villiä elämää sille sopivilla alueilla,

eikä erityisesti tarvitse ihmisen seuraa elääkseen. Jalostuksen myötä kotieläimistämme on kuitenkin voinut jalostua ominaisuuksia, jotka kokevat ihmisen kanssa toimisen palkitsevammaksi tai hyödyllisemmäksi kuin villit versionsa.

Nykyään hevonen ei ole elintason kannalta tarpeellinen, joten monet ajattelevat sen välinearvon olevan vain viihteellinen, käytännössä siis leikkikalu, joka annetaan eteenpäin, kun sillä ei voi enää saavuttaa viihdytystä, vaikka ratsastuksen muodossa. Yhä useampi kuitenkin ajattelee eläimien elämällä olevan arvoa itsessään. Tammi ehdottaa, että eläinten ja ihmisten välisellä suhteella, jossa pyritään ymmärtämään eläimen tahtoa ja kunnioittamaan sitä, voisi olla myös itsearvoinen. Toki myös pelkkien lemmikkieläinten pidossa voi ajatella olevan välinearvoa, lemmikki pitää seuraa ja siten antaa merkityksellisyyttä ja onnellisuutta elämään. Lähestymme filosofista pohdintaa siitä, onko olemassa pyyteetöntä hyvää, jos siitä saa itselleen hyvän mielen. (Tammi et al. 2020, 162)

Tallberg kuvaa Toimiva hevonen -kirjan loppusanoissa, että yhteiskunnan käsitys hevosilla harrastamisen ja kilpailun oikeutuksesta muuttuu nopeasti. Hän kehottaa meitä korjaamaan toimintaa eettisemmäksi, jotta meillä on vielä kymmenien vuosien jälkeen hevosia (Tallberg 2020). Pidän myös itse tärkeänä, että hevosharrastusta voidaan perustella sillä, että se on mahdollisimman eettistä eläinten ja ihmisten kannalta. Kotieläintemme elämän pitää olla lajityypillistä, onnellista elämää, ja toiminta ihmisen kanssa parhaimmillaan palkitsevaa, mutta ei ainakaan haitallista. Mikäli hevonen voi viettää ns. vapaa-aikanaan hyvää elämää, sen mahdollisten ”töiden” vähempi mielenkiinto on hyväksyttävää, jos se ei ole eläimelle vahingollista. Näen hevos-harrastuksen tulevaisuutta hyvänä. Sillä on suuret mahdollisuudet luoda merkityksellisyyttä ja yleistä hyvää ihmisten elämään, mutta meidän on tärkeää pitää huolta sen eettisyydestä. Omalta osaltani haluan olla tukemassa sen kehitystä tämän sarjaku- van keinoin.

3.1.3 Vaikeista asioista kertominen lapsille

Lapsuuteni ratsastustunneilla oli monia asioita, joiden ei ymmärretty olevan haitallisia opetuksen tavoitteelle, hyvälle ja turvalliselle ratsastustunnille ja hevostaitojen opettelulle. Vaikka enimmäkseen

ratsastusharrastukseni ei ollut väkivaltaista ja pelottavaa, hevosta eläimenä ei aina ymmärretty ajan tasolla. On tehtävä edelleen työtä, jotta asenneilma- piiri ja osaaminen pääsevät tieteen ymmärtämälle tasolle vanhojen oletusten sijaan. Väkivaltaisesta opetuksesta nuoret harrastajat oppivat väärän tavan suhtautua hevosiin. Ei ole tietenkään ole nuoren, ratsastusta aloittavan lapsen vastuulla ymmärtää hevosen oppimista ja kouluttamista tieteellisellä taholla. Kuitenkin lapselle kertominen oikeista toimintatavoista voi tukea ymmärrystä tai herättää siemenen toisenlaisesta toiminnasta. Miten nuoren kannattaisi toimia, jos hän näkisi epäasiallista toimintaa?

Aikuisena on helppo vaihtaa itse tallia, jos talli ei noudata vaatimuksia. Vanhemmista riippuvaisena lapsena se ei välttämättä ole yksinkertaista. Miten lapsen siis tulisi toimia? Kun aloitin ratsastuksen uudelleen, sain Suomen Ratsastajainliiton kustantamia ohjekirjasen Nouse ratsaille (2019), jossa kerrottiin yleispäteviä tallin sääntöjä. Viimeisin säännöistä on

Jos huomaat, ettei joku hevonen tai asia ole kunnossa, ilmoita siitä tallihenkilökunnalle. (Talvitie 2019, 12)

Entä jos paikalla oleva henkilökunta ei ota huolta todesta tai käyttäytyy itse huonosti? Olen myös itse pariin otteeseen ollut menossa uutena ihmisenä tallille, ja tallilla ei ole palkattua henkilökuntaa, vaan kenties hevosenhoitajia ja muuten vain tallilla aikaa viettäviä nuoria. Ainut aikuinen on pitämässä ratsastustuntia. On siis tärkeää, että lapset voivat kertoa harrastuksestaan myös omille vanhemmilleen. Vanhemmilla on hyvä olla käsitys, millainen on turvallinen ja eettinen talli harrastaa. Vanhemmilta voimme odottaa ymmärrystä, että eläinten lyöminen ja negatiivisten tunteiden niihin purkaminen on lähtökohtaisesti väärin. Lisäksi heillä on enemmän valmiuksia pohtia, missä menee hyväksyttävän paineen käytön ja koulutuksen raja verrattuna tehotto- maan väkivaltaan.

En väitä, että väkivaltaiset ja hankalat tilanteet ovat yleisiä harrastuksessa. On kuitenkin tärkeää käsitellä vaikeitakin aiheita, sillä etukäteen saatu tieto suojelee lasta. Jos lapset ovat tietoisia rikoksista, he myös tunnistavat niitä paremmin – Ilman tietoa nuori lapsi selittää maailmaa ”itsekeskeisesti” ja saattaa ajatella olevansa itse syypää tapahtumiin. (Juusela 2021, 176)

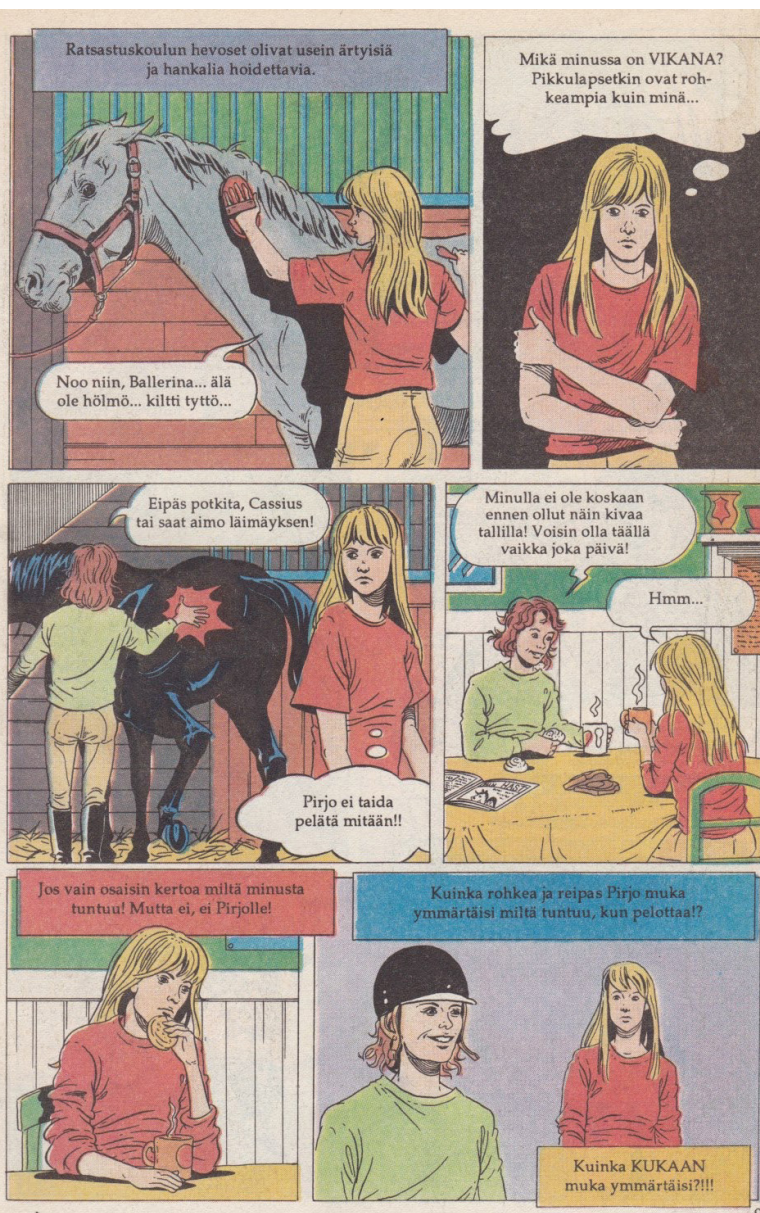
Kuva 21. Tyypillinen tamma (Furberg 2023)

Lena Furbergin Castanjan tarina -sarjakuvassa (kuva 21) käsitellään hevoskulttuurin asenteita. Tallille tulee uusi hevonen, joka käyttäytyy vihaisesti karsinassa. Tallinomistaja pitää sitä vain hevosena, joka ei pidä ihmisistä. Päähenkilö saa kuulla erilaisilta asiantuntijoilta, että pitää vain olla topakampi. Selviää, että hevosella on kuitenkin rankka menneisyys ja se on oppinut olemaan luottamatta ihmisiin, mutta se on aiemmin ollut myös kiltti hevonen oikeassa ympäristössä luottamuksen saavutettuaan.

Lena Furbergin sarjakuvassa Hevosta ken pelkäisi (kuva 22) päähenkilön ratsastustunnin järjestelyt muuttuvat. Häneltä aletaan odottaa enemmän; hän saa vaikeampia hevosia ja tunnilla pitäisi suorittaa vaikeampia tehtäviä kuin hän uskaltaisi ja pystyi-

Kuva 22. Hevosta laps pelkäisi (Furberg 1993)

si. Sen sijaan, että lapsi tunnistaisi vaatimustason nousseen yli hänen kykyjensä ja ymmärtäisi, että vaatimustason vaihdolla hän voisi edelleen nauttia harrastuksesta entisellä tavalla, hän sisäistää pelon omaksi syykseen. Hän ei ole tarpeeksi hyvä harrastukseen, eikä kukaan ymmärrä hänen pelkoaan.

Ikätason mukaisesti käsitelty vaikea teema auttaa lasta ottamaan asian puheeksi myös jatkossa, eikä lapsi jää yksin pohtimaan vaikean asian merkitystä (Aerila & Kauppinen 2021, 134). Kymmenvuotias lapsi ymmärtää jo paremmin kuoleman merkityksen. Lapsi saattaa pohtia paikkaansa maailmassa. Kouluiässä lapsen kyky ajatella asiaa eri näkökulmista kehittyä. Hienovarainen rivien välistä lukeminen voi olla edelleen vaikeaa. Vertaissuhteiden merkitys korostuu. Mikäli lapsi ei saa tukea epäonnistumisten ja vaikeiden tilanteiden sietämiseen, hän saattaa lakata yrittämästä. (Juusela 2021, 24-25.)

The Wild Mustang: Horses of the American West (kuva 23) on hieman poikkeava hevosaiheinen sarjakuva. Chris Duffyn ja Falynn Kochin tekemä tietosarjakuva vuodelta 2021 kuuluu History Comics -sarjaan ja se kertoo Amerikan villihevosien, mustangien historiasta. Villihevosien historia on monilta kohdin sidottu uudisasukkaiden tuloon ja alkupe räisasukkaiden kohtaloon, eikä ikäviltä asioilta voi täysin välttyä.

Kuvassa kertojat käyvät läpi amerikkalaisen eläin-suojeluaktivistin Velma Johnstonin tarinaa. Hänet tunnetaan myös nimellä Wild Horse Annie. Hän kasvoi hevosten parissa, mutta vasta nähtyään teurastusauton hevoset hän tajusi, kuinka huonosti hevosia kohdeltiin. Yhdysvalloissa oli konflikti suurten villihevoslaumojen ja nautakarjan kasvaessa ja ruohon käydessä vähiin. Hevosia pyydystettiin

Kuva 23. Nopeat mustangit (Duffy & Koch 2021)

3.2 Tarina

3.2.1 Tarinan hevoset

Useimmat aloittavat ratsastusharrastuksen ratsastuskoulussa, siksi sijoitan tarinani sinne. Ratsastuskoulutunnit ovat halvempi tapa harrastaa erityisesti harrastuksen alussa, kun taitoa pitää huolta omasta hevosesta ei ole.

Ratsastuskouluhevosien rodut vaihtelevat. On ratsastuskouluja, joissa on pelkästään tietynrotuisia hevosia. Joillain talleilla voidaan esimerkiksi kasvattaa tietynrotuisia hevosia, jolloin ratsastuskoulutoiminnan hevoset ovat sen rotuisia. Joku talli voi keskittyä pelkästään pienempien lasten toimintaan, jolloin kaikki hevoset ovat ponikokoisia (säkäkorkeudeltaan alle 147cm) Monelle tallille lienee kuitenkin etua, että asiakkaille on tarjota eri kokoisia hevosia. Ratsastajan paino voi aiheuttaa hevoselle kipua. Vaikka tutkimustieto ei aiheesta ole vielä täysin kattavaa, vaikuttaa siltä, mikäli hevosella kantama paino ylittää 20% hevosella painosta se voi todennäköisemmin tuottaa kipua. Isompi hevonen jaksaa kantaa isomman ratsastajan. Painoraja useimmilla ratsastuskouluilla on 15-20% hevosella painosta, eli käytännössä yleensä korkeintaan 100kg. (Kasurinen 2014)

Suomessa yleisiä ratsastuskoulujen hevosrotuja ovat suomenhevoset, erilaiset puoliverihevoset ja eri ponirodut pienemmille ratsastajille. Suomeen tuodaan paljon hevosia Virosta, Latviasta ja Liettuesta, joten ratsastuskouluilla on usein myös eestinhevosia ja näiden maiden rotukisterissä olevia puoliverisiä. Ponit ovat usein shetlanninponia tai vähän isompia gotlanninrusseja, welsh-ponia tai newforestinponia. (Viilo, 2020.)

Valitsin kuvata erirotuisia ja kokoisia hevosia. Yksi syy on se, että näin hahmoista saa selkeästi eri näköisiä (kuva 24). Lisäksi saan kuvattua erilaisia ongelmia erilaisilla hevosilla; poneilla ongelmana voi olla satulan epäsoveluvuuden takia häntäremmit useammin kuin isommilla ratsuhevosilla.

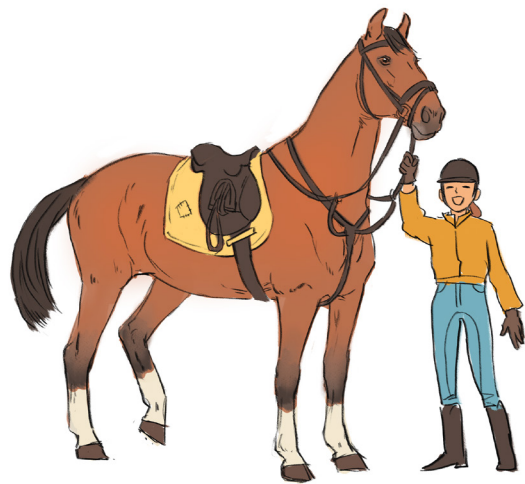
Selitä auki hahmon piirroksiin johtaneet valinnat. Minua inspiroi näkemäni ratsastuskouluhevoset varusteineen.

koiran ruuaksi ja yleisesti hevosten vähentämiseksi julmin ja epäeettisin keinoin, jopa juomapaikkoja myrkyttämällä. 50-luvulla suuri yleisö piti villin lännen mustangia eräänlaisena vapauden ikonina, ja tätä näkökulmaa käyttäen Velma Johnston sai ajettua mustangien ja hevosten oikeuksia parempaan suuntaan.

Sarjakuva käyttää kertojahahmoja etäännyttääseen lukijaa hieman kaikista kauheimmista kohdista. Se pysyy pitkälti tasapainossa kohderyhmänsä 9-13 vuotiaiden ja historian painolastin kanssa, keskittyen kauheuden sijaan ratkaisuihin. Tyyli on enemmän yksinkertaistettu, sopii sarjan huumoriin ja lapsille.

Hevossarjakuvissa ei ole välttytty käsittelemästä vaikeita aiheita. Hevoset voivat aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita ja tunteita ja monille lapsille se on juuri asia, miksi sarjakuvat ovat kiinnostaneet. Väkivalta tai muu on usein kuvattu verettömästi tai yksityiskohdat peittäen.

Päähenkilön ratsu Vekku on punaruunikko puoliverinen. Puoliverisenä Vekku on jalostettu ratsastukseen. Erilaiset puoliverirodot ovat yleisiä ratsastuskouluissa. Ruunikko tarkoittaa väriä, jossa hevosen peitinkarva on ruskea ja jouhet mustat. Yleensä ruunikoiden jalat tummenevat kaviota kohden mustiksi. Varusteena Vekulla on tavanomainen yleissatula, joka siis soveltuu koulu- että esteratsastukseen. Estesatuloissa on hyppyasentoa autavat polvituet ja muotoilu, mikä taas on enemmän tiellä kouluratsastuksessa. Yleissatula on kompromissi eri lajien välillä. Koska satulat ovat kalliita, jos hevosta voidaan käyttää molemmissa lajeissa, on yleensä hyvä taloudellinen ratkaisu hankkia yleissatula.

Vekulla on apuohja, juokseva martingaali. Siinä kaulalle tulevaan lenkkiin on toiseen päähän hihna, joka kulkee etujalkojen välistä satulavyöhön. Toiselle puolelle ovat hihnna, joissa ovat renkaat roikkuvat ohjissa. Tämä ohjaa hevosta laskemaan päätään, koska paine kohdistuu alaspäin eikä ratsastajan käsiä päin. Usein siinä on myös stoppari, joka estää martingaalia liukumasta kuolaimiin ja soteutumasta niihin. Juokseva martingaali on turvallisempi kuin kiinteä. Kiinteä martingaali estää hevosta nostamasta päätään pituuden mukaan, mikä voi olla haitallista vaikkapa hevosen menettäessä tasapainon. Liian kireä martingaali estää hevosta muutenkin kohdistamasta katsetta lähestyvään esteeseen ja aiheuttaa lihasjumeja tottumattomalle.

Olin ajatellut Vekulle perinteisesti suustaan vahvoille käytettyä olympiakuolainta, jossa on kuolainrenkaat lisäksi kolme pienempää rengasta. Kiinnittämällä suitsen pienempiin renkaisiin pystyy vaihtamaan vipuvarsivaikutusta. Erikoiskuolaimia ei kuitenkaan ole yleensä tapana käyttää martingaalien kanssa, joten valitsin piirtää D-malliset nivelkuolaimet.

Suitsissa Vekulla on tupla-turpahihna. Turpahihnan tarkoitus on estää hevosta avaamastaan suuta liikaa ja se voi siten vakauttaa ohjattavuutta ja tuntumaa. Turpahihna ei saa olla liian kireällä, tai se voi aiheuttaa hevoselle haavaumia suuhun, sekä vaikeuttaa pään verenkiertoa ja hengitystä. Kaksoisturpahihna aiheuttaa hevoselle yksinker- taista, englantilaista turpahihnaa enemmän painetta, jonka on ajateltu johtavan parempaan ohjattavuuteen, mutta se ei vaikuta pitävän paikkaansa. (Hevostietokeskus 2020)

Alun perin ajattelin, että Vekulla on myös jännesuojat jaloissa. Suojien tarkoitus on vaimentaa iskuja.

Kuva 24. Päähenkilön ratsu tunnilla, "Vekku" varustei- neen, tallin suomenhevonen, "Into", toinen puoliverinen, "Bella" ja shetlanninponi, "Mutti"

Koska olin suunnitellut suojat myös toiselle hevoselle, Bellalle, päätin jättää suojat vain toiselle tehdäkseni hahmoista erilaisempia. Molemmat ovat kuitenkin jo ruunikoita, mikä on yleinen väri puoliverisille. Päädyin siis yksinkertaistamaan Vekun hahmoa, sillä häntä tulen piirtämään eniten.

Bella on yleiskunnoltaan laihahko, ja väriltään enemmän tummanruunikko, mikä erottaa sen Vekusta. Bellalla on jaloissa suojat, mutta Bellan tapauksessa kyseessä on hivutussuojat, jotka suojaavat sitä kolauttamasta omilla jaloilla toisiin. Tämä tarkoittaa siis, että sen askelten liikerata on vähemmän ideaali, ja hevonen saattaa ns. potkia omia jalkojaan. Muuten Bellan varusteet ovat melko tavanomaiset. Sillä on yleissatula ja tavanomaiset suitset englantilaisella turpahihnalla ja nivelkuolaimella. Nivelkuolain on yleensä ajateltu olevan melko ”pehmeä” kuolain hevosen suulle. Bellan ratsastajalla on myös raippa.

Suomenhevoset ovat myös yleisiä ratsastuskouluissa. Intolla on fullcheek-kuolain, joka tehostaa kuolaimen vaikutusta sivusuunnassa. Turpahihnassa on pörröpehmuste. Jaloissa on pintelit, jotka suojaavat jalkoja kevyesti. Shetlanninponi Mutti on väriltään rautiaankirjava. Sillä on varusteina tavalliset suitset ilman turpahihnaa, jonka poistin suunnitelmasta tehdäkseni hahmoista jälleen hieman erilaisempia. Satulassa on häntäremmi.

Varusteet ja ulkomuoto kertovat hevosesta. Martingaalia pidetään helpommin eteenpäinpyrkivällä hevosella, joka väistää kuolaimen painetta ylöspäin. Raippaa pidetään mukana todennäköisemmin hevosella, joka on vähemmän eteenpäinpyrkivä.

Hevoshahmojen suunnittelemisen ensin täsmensi ja inspiroi tulevaa tarinan hahmottelua.

3.2.2 Käsikirjoittaminen

Tein ensimmäisen luonnoksen tarinastani.

Päähenkilö ”Siiri” on ratsastuskoulun oppilas. Hän on ratsastanut tallilla jo jonkin aikaa, ja hänen suosikkihevonsensa on ruunikko puoliverinen Vekku, joka on yleensä reipas ja menevä. Tänään heillä on esteitä ja Siiri pääsee ratsastamaan Vekulla. Vekku on karsinassa poikkeuksellisesti ärtynyt, ja yrittää näykyäistä, kun satulaa laitetaan.

”Huono päivä”, Siiri ajattelee ja huitaisee Vekkua takaisin.

Tunnilla on melko yksinkertainen esterata. Tulee Siirin vuoro suorittaa rata. Poikkeuksellisesti Vekku kieltää esteelle. He yrittävät uudestaan ja uudestaan. Kunnes opettaja suuttuu ja lyö Vekkua. Vekku pillastuu ja Siiri tippuu hevosen selästä. Opettaja komentaa hänet uudelleen hevosen selkään, hän on shokissa. Opettaja antaa hevoselle kurinpalautuksen, kun Siiri ei uskalla enää nousta hevosen selkään. Hän kävelyttää hevosta lopputunnin.

Tunnin jälkeen hän riisuu hevoselta satulan, ja huomaa, että selässä onkin hiertymiä. Vekku oli siis kipeä. Siiri uskaltaa kertoa vanhemmalle tallityölle, että Vekulla on haavauma selässä. Tallityttö sanoo, että hän on maininnut satulasta ja muista asioista jo useammin tallin henkilökunnalle. He päättävät tehdä yhdessä eläinsuojeluilmoituksen.

Minulla oli tämä alustava luonnos ideasta, ennen kuin lähetin tarkentavia kysymyksiä Suomen eläinsuojeluliitolle ja Suomen ratsastajainliitolle eläinsuojelullisista ongelmista ja kuinka kertoa niistä lapsille. He nostivat esiin tärkeän asian, ettei lapselta voi edellyttää eläinsuojelulain ymmärtämistä. Siksi oletuksena on, että lapset harrastavat turvallisen aikuisen seurassa. Halusin korostaa tätä enemmän kuin luonnoksessani. Lasten tulee puhua huolestaan aikuiselle, jonka tehtävä on reagoida lapsen huoleen ymmärtäväisesti, ja tarvittaessa viedä asiaa eteenpäin.

Vanhemmille puhuminen harrastuksesta voi olla haastavaa. Kaikilla ei ole perhettä, joka ymmärtäisi hevosharrastusta. Tätä varten harrastavan lapsen vanhempien on hyvä tutustua SRL:n tuottamiin materiaaleihin hyvästä hevosenhoidosta, ja jäädä joskus seuraamaan tuntia ja tallitoimia. Lapsi voi pelätä myös vanhemmalle puhumista; tallilla voi olla oma porukka, jota vastaan ei uskalleta toimia. Lisäksi tallilaiset voivat olla kiintyneitä hevosiin ja ystäviin, eivätkä halua menettää heitä, mikäli puhuminen ongelmista voisi johtaa tallin vaihtamiseen.

Silti on tärkeää, että nuoret löytävät aikuisen, jonka kanssa pohtia toiminnan vakavuutta. Eläinten kanssa monet toimivat intohimosta alaan, ja tunteet helposti kärjistyvät, jos jonkun ajatellaan kiusaavan eläimiä suotta. Erityisesti sosiaalisessa mediassa kontekstista nostetut liittymättömät asiat voivat aikaansaada valtavia ilmiöitä. Jos lapset ja nuoret siirtyvät keskustelemaan huomaamistaan epäkohdista

suoraan internetiin, lopputulos voi olla ikävä kaikkien kannalta. Muut voivat kyllä kiinnittää huomiota, että käsillä olevana ongelmaan, mutta myös lapset itse voivat saada kysyjänä asiatonta syyttelyä. Vaikka hyödyllisiäkin ohjeita voi saada, ulkopuolinen ei voi tietää aina tilanteen kokonaisuutta. Mikä voi näyttää epäkohdalta, voi olla paras mahdollinen ratkaisu kyseiseen tilanteeseen. Lapsen ei kuitenkaan voida olettaa osaavan arvioida, mitkä vastauksista ovat vakavasti otettavia.

Esimerkkinä keskustelu hevosten häntäremmistä. Häntäremmi satulan kanssa voi aiheuttaa kipua hevosen hännän tyveen ja selkärenkaan. Hevoshieroja Miisa Wikmanin mukaan häntäremmi voi olla kuitenkin olla ainut tapa saada satula pysymään paikoillaan ylipainoisilla poneilla, joille lisäliikunta on erityisen tärkeää. Tehtyään aiheesta Instagram-postauksen hän sai paljon palautetta lapsilta. Hän toivoo, että aikuiset ymmärtäisivät, että heidän täytyy selittää ikätason mukaisesti, että ammattilaiset eivät voi muuttaa toimintaansa pelkästään somekommenttien takia. "Lasten huoli pitää kuulla, mutta aikuisten vastuu on opettaa ja selittää asioita." Hän sanoo. (Lahtinen 2023b, 5)

Lisäksi luonnoksessani olin ajatellut kuvaavani, että päähenkilölapsi on itse omaksunut rankaisun tavaksi toimia. Tällaisesta pois opetteleminen on kuitenkin asia erikseen, enkä usko, että haluan siihen erityisesti kiinnittää huomiota, vaan pääpainon pitäisi olla siinä, että tallilla tapahtuu jotain, mikä järkyttää päähenkilöä, ja hän ottaa asian puheeksi vanhempien kanssa, jotka ryhtyvät selvittämään asiaa.

--- Tunnin jälkeen Siiri huomaa hiertymiä Vekun selässä. Hän arvelee, että epäonnistumiset olivat hänen syytään, koska hän ei harjannut selkää tarpeeksi puhtaaksi. Vanhemmat kysyvät mikä Siirillä on, ja Siiri kertoo itkien mitä tunnilla tapahtui. Vanhemmat lupaavat selvittää asiaa.

He ottavat yhteyttä henkilökuntaan. He keskustelevat puhelimesta. Vanhemmat sanovat, että tilanteessa ei menetelty oikein. Lapsille huutaminen ei ole oikein, eikä hevosten lyöminen. Lisäksi he puhuvat, että selässä oli hiertymiä.

Asian selvittämiseen menee aikaa, jolloin Siiri ei mene tunnille. Häntä pelottaa ja hävettää liikaa.

"Siiri, pääset ensi viikolla tallille. Sinne on tullut uusi opettaja. Vekulla oli ollut epäsopeva satula. Se ei ollut sinun

syytäsi."

Kun asiat on saatu selvitettyä, Siiri pääsee uudelleen tunnille. Häntä jännittää. Uusi ratsastuksenopettaja on vastassa. Vekku on vapaalla.

"Hei, olen sinun uusi ratsastuksenopettajasi. Tänään me teemme jotain erilaista."

Testasin nopeasti uutta versiota, johon en ole kuitenkaan vielä tyytyväinen. Halusin käsitellä esimerkin avulla vaikeaa asiaa. Toisaalta en halunnut mustamaalata talliyrityksiä tai aiheuttaa paniikkia harrastajissa, joten toivoin tekeväni onnellisen lopun tarinalla. En ole varma sopiiko se kuitenkaan tarinaan ja tavoitteisiini. Keksinkin kuitenkin tarinalle otsikon, joka sopinee "Älä anna sen temppuilla!"

Pohdin väliin myös versiota, jossa keskipisteenä oli hevosen kivun ymmärtäminen, eikä ohjaajan huo-no käytös. Tämä versio keskittyy hevosen tunnistamattomaan kipukäytökseen, jonka Siiri tulkitsee vihaiseksi. Se on tietysti pelottavaa. Sairauslomalla Vekku on joutunut olemaan paljon karsinassa, mikä on lisännyt stressiä ja se on vaikuttanut mahahaavan saamiseen. Siiri (ja lukijat) oppivat hevosen kipukäytöksestä ja mahahaavaumista, sekä yleisesti empaattisemmiksi hevosta kohtaan. Hevonen ei ole ilkeä syyttä. Sarjakuva olisi teemaltaan kevyempi, ja lopetus olisi onnellinen.

---Vekku on palannut sairauslomalta ja on kiukkuinen. Tunnilla kieltäytyy hyppäämästä ja pillastuu, Siiri tippuu. Kävelyttää lopputunnin. Eläinlääkäri epäilee mahahaavaa. Siitä johtui kiukuttelu. He tekevät suunnitelman mahahaavan hoitamiseksi. Siiri pääsee osallistumaan siihen.

Tarinassa ei ole mitään varsinaista vikaa, mutta edelleen palaan siihen, että tahdon käsitellä Suomalaisen tallin ratsastusohjaajan tai brittiläisen ponikerho-ohjaajan ylilyöntiä, jossa kyse ei ole pelkästään inhimillisestä tiedon puutteesta. Palaan siis prosessissa vähän takaisin.

Päähenkilö "Siiri" on ratsastuskoulun oppilas. Hän on ratsastanut tallilla jo jonkin aikaa, ja hänen suosikkihevonsensa on Vekku, joka on yleensä reipas ja menevä. Tänäpäin heillä on esteitä ja Siiri pääsee ratsastamaan Vekulla. Vekku on karsinassa poikkeuksellisesti ärtynyt, ja yrittää näykkäistä, kun satulaa laitetaan.

"Huono päivä", Siiri ajattelee.

Tunnilla on melko yksinkertainen esterata. Tulee Siirin vuoro suorittaa rata. Poikkeuksellisesti Vekku kieltää esteelle. He yrittävät uudestaan ja uudestaan. Kunnes opettaja suuttuu ja lyö Vekkua. Vekku pillastuu ja Siiri tippuu hevosen selästä. Opettaja komentaa hänet uudelleen hevosen selkään, hän on shokissa. Opettaja antaa hevoselle kurinpalautuksen, kun Siiri ei uskalla enää nousta hevosen selkään. Hän kävelyttää hevosta lopputunnin.

Tunnin jälkeen Siiri huomaa hiertymiä Vekun selässä. Hän arvelee, että epäonnistumiset olivat hänen syytään, koska hän ei harjannut selkää tarpeeksi puhtaaksi. Vanhemmat kysyvät mikä Siirillä on, ja Siiri kertoo itkien mitä tunnilla tapahtui. Vanhemmat lupaavat selvittää asiaa.

He ottavat yhteyttä henkilökuntaan. He keskustelevat puhelimesta. Vanhemmat sanovat, että tilanteessa ei menetelty oikein. Lapsille huutaminen ei ole oikein, eikä hevosten lyöminen. Lisäksi he puhuvat, että selässä oli hiertymiä.

Asian selvittämiseen menee aikaa, jolloin Siiri ei mene tunnille. Häntä pelottaa ja hävettää liikaa.

"Siiri, pääset ensi viikolla tallille. Sinne on tullut uusi opettaja. Vekulla oli ollut epäsopeva satula. Se ei ollut sinun syytäsi."

Kun asiat on saatu selvitettyä, Siiri pääsee uudelleen tunnille. Häntä jännittää. Uusi ratsastuksenopettaja on vastassa. Vekku on vapaalla.

"Hei, olen sinun uusi ratsastuksenopettajasi. Tänäpäin me teemme jotain erilaista."

tallin tapauksessa videoiden ja SRL:n kuulemisten perusteella. Ratsastuksenohjaajan oma turhautuminen yhdistettynä väärään tietoon hevosten oppimisesta ja tehokkaista opetusmenetelmistä saa hänet toimimaan väkivaltaisesti. Tilanteen tekee vaaralliseksi hevosen reaktio, joka johtaa vakavampaan laiminlyöntiin tunnilla; opettaja ei edes tiedustele oppilaan vointia.

Päähenkilön ja tallin hevosten onneksi tallilla on myös toinen aikuinen, joka ymmärtää tilanteen menneen pieleen kahdestakin kohtaa; ensin hän huolestuu Vekun poikkeuksellisesta käyttäytymisestä ja tarkistaa satulat. Lisäksi pelottavan tippumisen takia hän pitää seuraavan tunnin rentona; sellaisena että säikähtäneet oppilaat voivat saada takaisin luottamuksensa.

Tallilla pitäisi pystyä ottamaan huomioon hevosten hyvinvointi, että ihmisten turvallisuus. Toivon, että sarjakuvani ymmärretään siten paremman hevoskulttuurin "tukijaksi" tai ainakin esimerkiksi sellaisena.

Kirjoitan luonnoksen vielä kerran puhtaaksi.

Olen melko tyytyväinen tähän luonnokseen. Nuoremman lapsen ymmärryksen tasolla on, että jos tallilla on ongelmia, vanhempien pitäisi ottaa siitä selvää ja keskustella ratsastuksenopettajan kanssa, miten ratkaista tilanne.

Syvemmillä tasolla esillä on hevoskulttuurin ongelmat. Ratsastuksenopettaja Eilan käyttäytyminen on hyvin samankaltaista kuin esimerkiksi suomalaisen

3.2.3 Lopullinen käsikirjoitus

Siiri saapuu kaverinsa Millan kanssa tunnille. He katsovat tuntilistaa.

“Meillä on tänään opena Eila. Se on tosi tiukka.”

“Mut pääsee viimein menemään esteitä! Jes, mulla on Vekku!” Vekku on Siirin suosikki. Milla menee Intolla.

He laittavat hevoset kiireesti kuntoon.

“Eila ei tykkää, jos ollaan myöhässä.”

Vekku vaikuttaa äreältä alkulämmittelyissä. Se kulkee selkä notkolla ja pää korkealla ja viuhtoo häntäänsä. “Vekulla taitaa olla huono päivä”, Siiri miettii.

Heille on tehtävänä yksinkertainen ristikkoesterata. Tulee Siirin vuoro suorittaa rata. Vekku hyppää ensimmäisen esteen, mutta kieltää toiselle. Siiri on yllättänyt, mutta päättää yrittää topakammin.

“Älä anna sen temppuilla!” Opettaja sanoo.

Siiri ja Vekku yrittävät uudestaan estettä. jolle Vekku kielsi, mutta se ei suostu hyppäämään vielääkään.

“Kun se hidastaa, potkaise sitä!”

He yrittävät yhä uudelleen ja uudelleen. “Suutu sille!” “Sun täytyy näyttää, kuka on pomo!” “Se ei kunnioita sua!” Siiri lannistuu.

Lopulta opettaja menettää hermonsa. Kun Vekku on hidastanut esteen eteen, opettaja lyö sitä raipalla lautasille. Kiihtynyt Vekku pillastuu ja nousee pystyyn. Siiri tippuu hevosen selästä. Opettaja saa Vekun kiinni, ja antaa tälle “kurinpalautuksen” pitämällä ohjista ja läimimällä sitä raipalla.

Opettaja komentaa hänet uudelleen hevosen selkään, mutta Siiri on säikähtänyt tippumista.

“Pitää nousta takaisin ratsaille!” Hän komentaa.

“En uskalla”, Siiri lopulta mumisee.

“Sitten saat kävelyttää hevosta niin, ettet ole muiden tiellä. Vaitonaisena ja itkua pidätellen Siiri kävelee Vekun kanssa.

Tunnin jälkeen hän ottaa Vekulta satulaa pois, ja huoma-
maa että satula on hiertänyt selästä karvoja pois. “Voi ei! Jäikö selkään hiekkaa, kun harjasin kiireellä?” Hän miettii. Kun vanhemmat tulevat hakemaan häntä tunnilta, he huomaavat, että jotain on pielessä. Siiri kertoo, mitä on tapahtunut. Vanhempi lupaa selvittää asiaa heti aamulla.

“Soitan sinne heti huomenna.”

Myöhemmin:

“Tiina, Tallin omistaja kertoi, että hevosten satulat olivat menneet sekaisin. Vääränlainen satula painoi selkää ki-
peästi.” Vanhempi sanoo. Siiri on helpottunut.

“Kaikki ei siis johtunut siitä, että harjasin Vekun huonosti.”

“Ei. Ensi viikolla Tiina lupasi pitää teille itse tunnin.”

Ensi tunnilla:

Siiriä jännittää tulla tallille. Kaikki kokoontuvat tuntilistan ääreen satulahuoneeseen. Tiina kertoo, mitä viime tunnil-
la tapahtui:

“Teillä oli viime viikolla sijainen opettamassa. Se ei men-
nyt ihan putkeen. Kaikille sattuu virheitä, mutta hevosta ei kuulu lyödä. Täällä opetellaan parempia hevostaitoja. Jos turhauttaa, pidetään mieluummin mietintätau-
ko.”

“Viime viikolla oli jännitystä, otetaan tänään rauhallisem-
min. Tarkistakaa, että teillä on oikean hevosen satula! Niissä on nyt nimet.” Tiina-ope sanoo, ennen kuin tallilai-
set lähtevät laittamaan hevosia kuntoon.

Kuva 25. Vasemmalta oikealle, Siiri, Milla ja nimeämättömät ratsastajat.

Kuva 26. Tiina ja Eila, ratsastuksenopettajat.

3.2.4 Ihmishahmot

Ennen tarkempaa sivujen luonnostelua suunnittelin erikseen ihmishahmoja (kuva 25 ja 26). Ihmishahmojen suunnittelu oli minulle vähemmän itsestään selvää kuin hevoset. Tyylin hakeminen jostain realismiin ja yksinkertaistuksen välimaastosta tarinaan sopivaksi ja eri hahmoille samantyyppiseksi oli hieman haastavaa. Päähenkilön suunnittelin olevan vauhdikkaan ja terävän oloinen, ajatellen, että senkin tyyppinen henkilö voi joskus kohdata pelottavia haasteita, joissa tarvitaan apua.

Ratsastusharrastus on naisvaltainen ja minusta tämän kuvaaminen ei ole väärin. Kuitenkin variaatio hahmoissa on paikoillaan, koska harrastajat ovat sukupuolesta riippumattakin moninaisia.

Huomasin itse, että uusissa sarjakuvissa ihmiskehojen moninaisuus on huomioitu aiempaa enemmän. Tosin jo 90-luvulla käsiteltiin myös rasismia Hevoshullun numerossa 1994:15 Lena Furbergin piirtämässä sarjakuvassa Salam Alakum, jossa tallilla alkaa harrastaa Iranista pakolaisena tullut Ali. Ennakkoluulot voitetaan yhteisen harrastuksen kautta. Joka tapauksessa arvioni on, että sarjakuvissa näkee aiempaa enemmän moninaisia harrastajia.

Ajattelin, että ryhmässä on yläasteen kynnyksellä olevat Siiri ja tämän kaveri Milla, sekä hieman nuoremmat harrastuskaverit. Neljä ratsastajaa tunnilla on usein aika pieni ryhmäkoko riippuen tallista. Neljän ratsastajan tunti voi olla hieman kalliimpi, sillä opettajan huomio jakautuu vähemmille oppilaille. Tällainen määrä ratsastajia mahtui kuitenkin paremmin ruutuihin, kuin isompi joukko, joten ratkaisu oli lähinnä piirtämiseen liittyvä.

Ratsastuksenopettaja Eilan voi ajatella olevan päähenkilön vastavoima eli antagonistti. Eila ei varsinaisesti luo alkuperäistä ongelmaa, eli Vekku-hevosien tottelemattomuutta, mikä puolestaan johtuu väärästä satulasta - mikä puolestaan johtui todennäköisesti toisten huolimattomuudesta. Eila kuitenkin eskaloii tilanteen tulkitsemalla tottelemattomuuden nimenomaan hevosien tottelemattomuudeksi ja ratsastajan kyvyttömyydeksi saada hevonen hyppäämään.

Tarina ei kerro, kuinka hyvin Eila tuntee opetushevosensa. On mahdollista, että hän on ulkopuolinen opettaja, joka ei tunnista Vekun käyttäytymistä poikkeavaksi. Hänen virheensä on kuitenkin, ettei hän tunnista tehtävän olevan liian vaativa. Oppimisen kannalta liian kova vaatimustaso sekä kova stressi voivat tehdä todellisesta oppimisesta vaikeaa. Suurempi vaara on kuitenkin, että menettämällä

malttinsa hän saa hevosen säikkymään poikkeuksellisen vaarallisella tavalla, joka olisi voitu välttää toimimalla toisin. Tarinassa Siirille ei onneksi käy kummemmin, mutta tosielämässä hevosen selästä tippuessa voi sattua pahasti.

Hahmosuunnittelun kannalta tein Eilasta hieman neliömäisen, tumman ja jäykän näköisen. Jäykkyys korostaa hänen paikkaansa tarinassa. Molemmilla tallin aikuisilla on päällä lämpimiä vaatteita, ratsastuksenopettajan työssä kylmässä hallissa voi tulla helposti kylmä. Olen vaatettanut hahmot ajatellen välikausia.

Malliltaan tallinomistaja Tiina on pyöreämpimuotoinen hahmo. Hän on vastuussa tallista ja hevosista, ja Siirin vanhempi soittaa hänelle selvittääkseen tilannetta. Tiina ymmärtää, että Vekun käytös oli poikkeavaa, ja tutkii tilannetta. Hän huomaa katsoa satuloita. Koska tallinomistaja tuntee hevosensa ja millaisia satuloita ne tarvitsevat, sekä millaiset satulat hän on heille hankkinut, hän tunnistaa niiden olevan menneen väärille paikoille.

Tarinan ulkopuolelle jää, kuinka Tiina selvitti asiaa Eilan kanssa. Tiina kuitenkin kertoo oppilaille, että hevosia ei saa lyödä, joten todennäköistä on, ettei hän hyväksy sitä jatkossa. Oppilaat päätyvät harjoittelemaan seuraavalla tunnilla rentoutta ratsastuksessa.

Väripaletin yhtenäistämiseksi koitin käyttää samoja värejä eri hahmoissa, mutta tässä vaiheessa väritys on vielä avoin lopullisen sarjakuvan harmonian vaatimille muutoksille.

3.3 Sarjakuvan tekeminen

Tarkasteltuani keräämääni aineistoa historiikkia varten tein sen pohjalta joitakin päätöksiä, millaista sarjakuvaa lähdän tekemään. Työssäni nojaan selkeisiin sarjakuvakerronnan konventioihin, joiden toivon helpottavan nuoria lukijoita. Sarjakuvassa keskeistä on kuvan ja tekstin yhdistelmä, jossa molemmat tukevat toisiaan. Nuorille lukijoille tutuin sarjakuva on todennäköisesti Aku Ankka. Aku Ankka perinteisesti käyttää usein melko jäykkää ruutujaottelua ja puhekuplia, joskin viime aikoina on tullut enemmän

irrottelua ehkä mangavaikutteisilla dynaamisilla ruutuasetteluilla.

Hevossarjakuvissa on tyypillisesti ollut länsimäinen, vähemmän dynaaminen ruutuasettelu, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. On kuitenkin mahdollista, että tämä johtuu otokseni rajoituksista saatavuuden suhteen. Lehtisarjakuvissa jäykempi, ei aukeamapohjainen asettelu saattoi helpottaa taittoa niin, että sarjakuvan ei ole pakko osua kohdalleen aukeamittain, vaan se voidaan ikään kuin painaa mihin kohtaan julkaisua vain. Tarkastelemissani lehdissä oli yleistä, että koko aukeamia ei käytetty sarjakuvissa.

Lehtisarjakuvissa on usein otsikko, joka erottaa sarjakuvat toisistaan ja kertoo selkeästi, mistä tarina alkaa, muttei vie koko sivua ja siten säästää tilaa. Näissä yleensä lukee myös tekijän ja mahdollisen käsikirjoittajan nimi. Tekijän nimeä voi toisinaan olla hankala löytää vanhemmissa sarjakuvissa, mutta toisinaan löytyy julkaisusta vastaavan yhtiön nimi. Samoin lopetus on hyvä tehdä selkeäksi rytmittämällä siihen väljempi kuva ja lopputeksti.

Oma tyylini on ihmisten piirtämisessä melko mangavaikutteinen, mutta aion tehdä siitä hieman neutraalimman, sovittaakseni sen yleiseen Hevoshullun jatkumoon, että tapaan, jolla piirrän hevosia. Hevosia pyrin piirtämään melko realistisesti saadakseni hevostiedostani kaikki irti.

Minulla oli ensimmäiseen tarinaversioon luonnos, joka ei enää tarinaa muokattuani sopinut. Tein seuraavan, jonka myötä muuttui käsikirjoituskin (Kuva 27) Kuvakäsikirjoitus ja tekstimuoto rakentuivat siis rinnakkain. Lyijykynäkuvien pieni koko ja tuttu työväline rentoutti ja auttoi keskittymään tässä vaiheessa olennaiseen asiaan, ruutusommitteluun ja tarinan rytmittämiseen. Aikaisemmista luonnoksista tarina lyheni kymmeneen sivuun. Kun aloin työstää luonnoksia lopulliseen kokoon, ruutujako ja puhekuplien repliikit täsmentyivät sujuvammiksi. Lopulliset repliikit muotoutuvat todennäköisesti vielä tarkemmin tekstatessa.

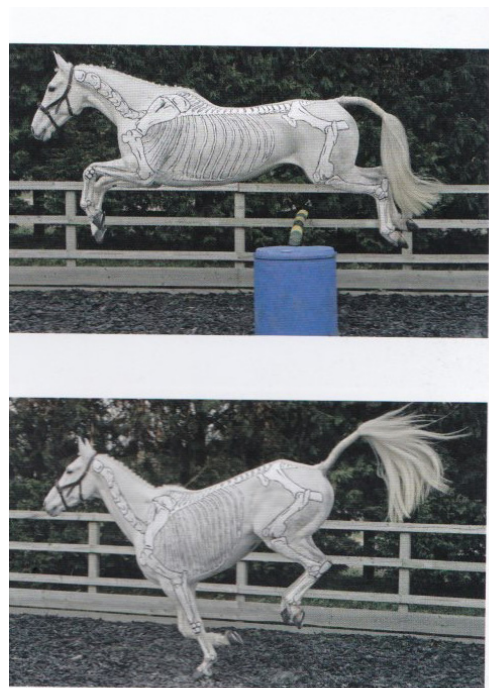
Koska työprosessini on intuitiivinen, oli hankala arvioida omaa tuotosta objektiivisesti. Saamani palautteen avulla oli helpompaa nähdä potentiaalisia ongelmia luettavuudessa.

Kun asetelmasta tuli hyvä, aloin uudelleenpiirtää yksinkertaisia luonnoksia yksityiskohtaisemmaksi Clip Studio Paint -ohjelmalla. Olen käyttänyt ohjelmaa aiemmin, joten minulla on sen kanssa melko rutinoituneet työmenetelmät. Joskus luonnostelen

Kuva 27. Kuvakäsikirjoitus

piirroksia useampaankin kertaan. Tässä vaiheessa minulle oli tärkeää välillä käyttää erilaisia referenssikuvia apuna. Vaikka olen piirtänyt hevosia nyt kymmeniä hevosia, oli hyödyllistä nähdä kuvia, joissa hevonen on samantyyppisessä asennossa. Monesti riittävää on pelkkä anatomiahavainnollistus; missä kohdassa luut ja lihakset olivatkaan. Yksi hyvä lähde, mitä käytin mallina tällä kertaa oli Gillian Higginsin ja Stephanie Martinin Kuinka hevonen toimii - visuaalinen opas hevosen anatomiaan (kuva 28). Kirjassa on kuvattu liikkuvaa hevosta, kun siihen on maalattu luiden paikat oivaltavasti. Piirustusten työstö tarpeeksi pitkälle ennen lopullista puhtaaksi piirtämistä oli hyvin tärkeää.

Kuva 28. Luuhevonen hyppää (Higgins & Martin 2012)

Puhtaaksi piirtäessä aloitin viimeisen sivun toisesta kuvasta. Vaikka kuva ei ole kovin jännittävä tai dynaaminen, siinä oli monta hahmoa kerralla taustoineen. Väryksessä piti siis ajatella montaa elementtiä kerralla. Testasin muutamaa erilais- ta väritystapaa, ilman liukuvärejä ja liukuvärien kanssa (kuva 29). En ole varma, onko se tottumis- kysymys, mutta digitaalisesti toteutetut liukuvärit Hevoshulluun painetun sarjakuvan kontekstissa tun- tuivat vierailta. Niiden käyttö on kyllä lisääntynyt di- gitaalisten välineiden käytön lisääntyessä. Kuvissa vertailu liukuväristä ja vieressä lyijykynämäinen, sel- värajaisempi siirtymä.

Yritin tasapainotella tunnelmaa luovien, yksinker- taistettujen värien ja hevosten monipuolisten värien kuvaamisen kanssa. Hevosten uniikkien eri väri- en kuvaaminen on minusta mielenkiintoista, mutta uskoakseni myös eläinten uniikkiuden kuvaaminen on yleisölle tärkeää. Kuvassa (kuva 30) luonnostelu yksinkertaistetusta etualasta.

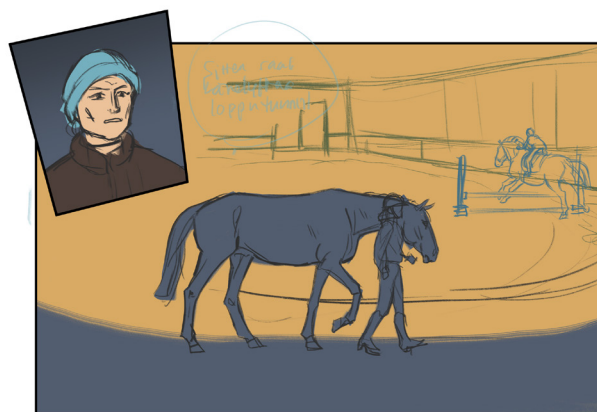
Arvioidessani lopputulosta huomasin, etten ollut tyy- tyväinen lopputulokseen. Vakiintunut tapani piirtää sarjakuvaa ei liukuvärien tavoin tuntunut sopivan lopputulokseen. Jouduin arvioimaan työmenetelmiä- ni uudelleen aikataulun kustannuksella, testaamaan useampia eri tekniikoita ja siveltimiä. Kuvassa (kuva 31) testissä tussimaisempi jälki, jota pidin enemmän perinteisenä ja sopivampana, mutten ollut omaan tussijälkeeni vielä aivan tyytyväinen.

Tyylikokeilusta riippuen myös kirjasinvalintani jäi auki pitkäksi aikaa. Kevyempään viivaan sopinee paremmin itse tekstattu teksti. Monissa hevossar- jakuvissa on käytetty myös tavanomaisia kirjasin- tyylejä. Lena Furbergin sarjakuvissa usein kertoja on kursiivileikkauksella. Päädyin lopulta tekemään tekstin kirjasimella, sillä digitaaliseen väryykseen se sopii mielestäni tyydyttävästi.

Oman työskentelyni kannalta oli tärkeä havainnoi- ti, että uuden projektin alkaessa on todella tärkeää varata runsaasti aikaa erilaisten työtekniikoiden tes- taamiseen, sillä vakiintunut tapa ei välttämättä sovi juuri kyseisen teoksen kontekstiin. Opinnäytetyöni kannalta se tarkoitti, etten päässyt tavoitteeseeni kahteen esimerkkisivuun sarjakuvan konseptista.

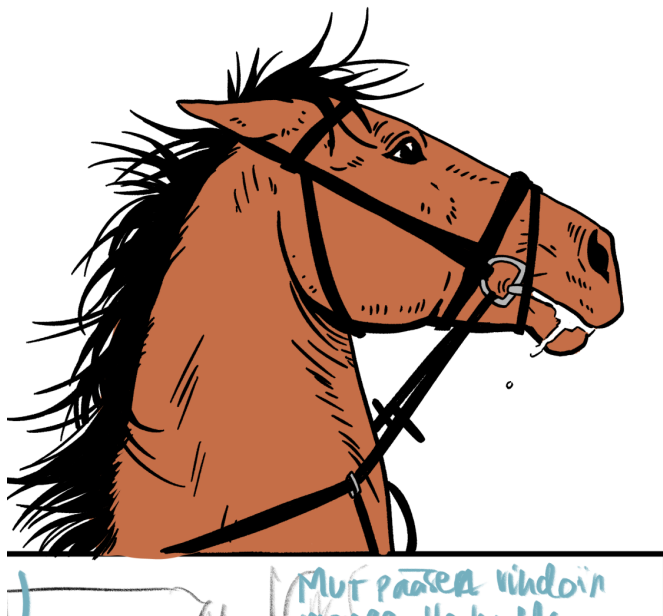

Kuva 29. Väryysvertailu

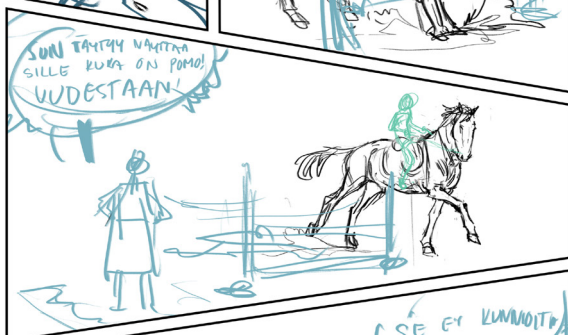
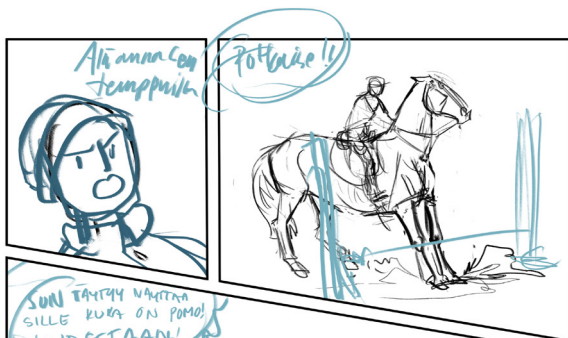
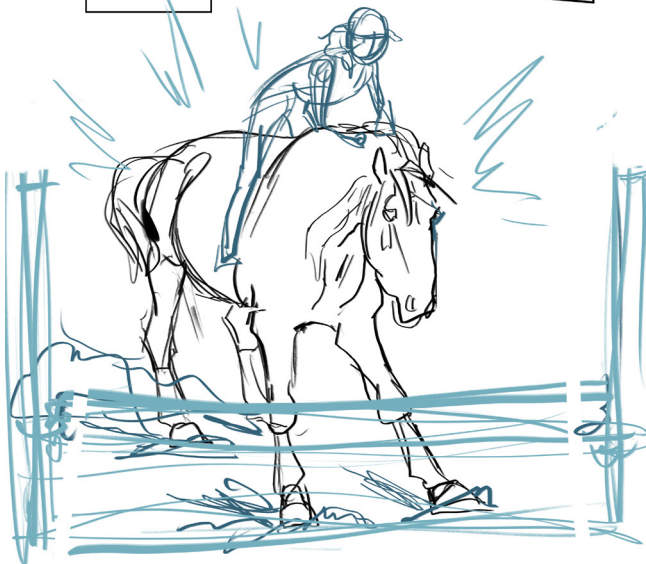
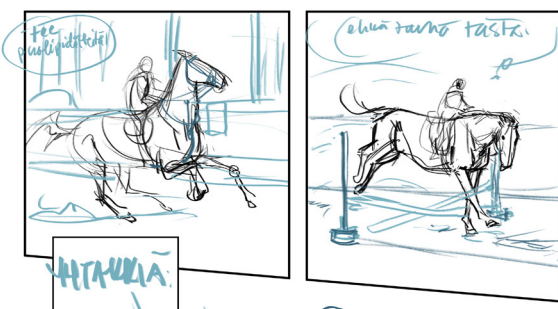
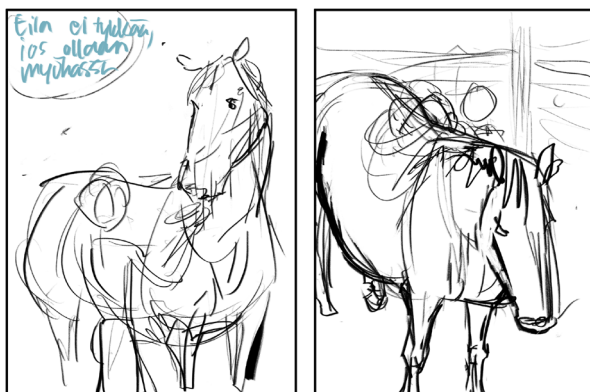
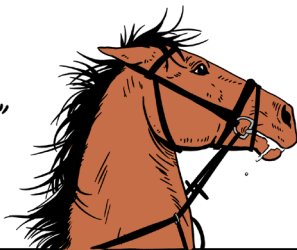
Kuva 30. Tunnelman luominen.

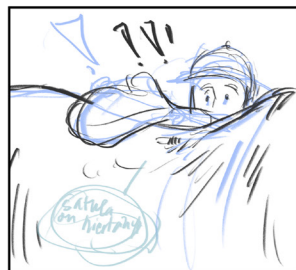
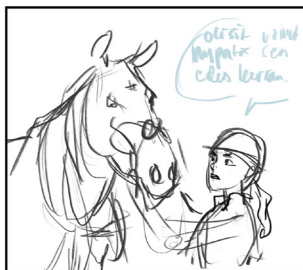
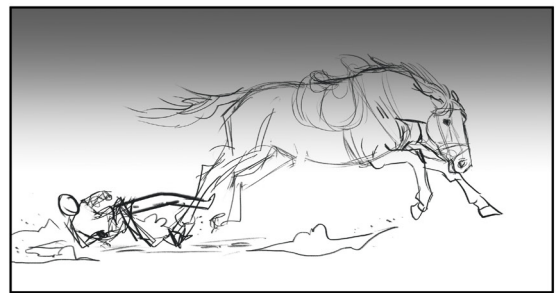
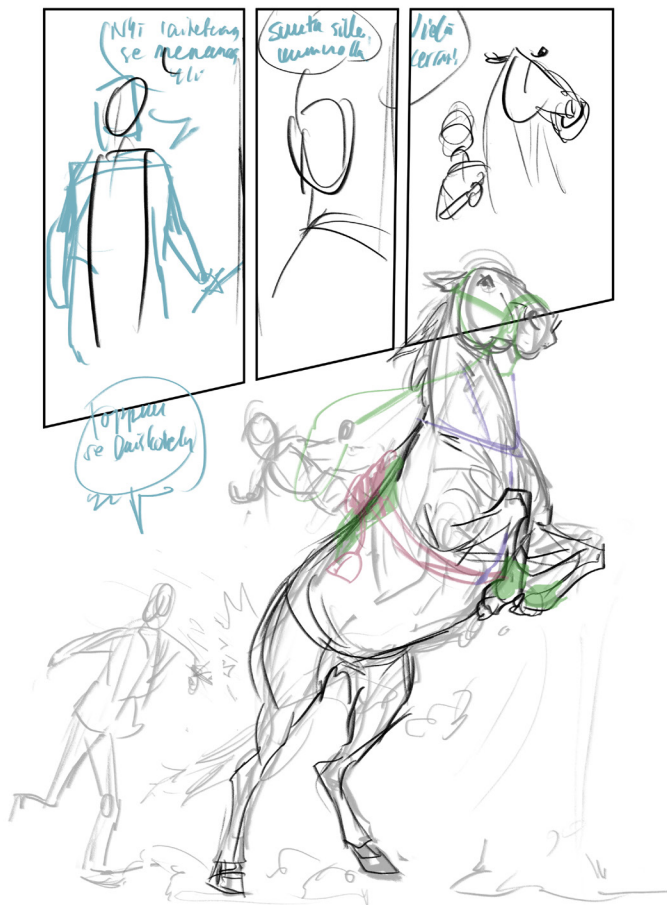
Kuva 31. Tussikokeilu.

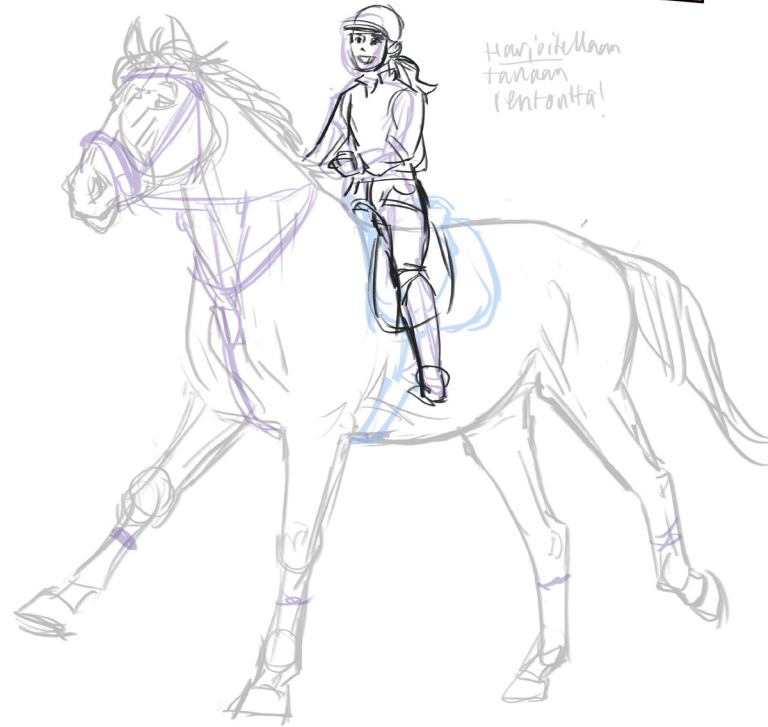

3.4 Tuotos

"ÄLÄ ANNA SEN
TEMPPUILLA!"

Pitkällisten testien jälkeen on kulunut hetki siitä, kun olen neutraalimmin katsonut tekemääni yhtä vii-
meistelyä vailla olevaa ruutua. Aika teki tehtävänsä,
eikä tyylini tunnu olevan enää niin sijoiltaan sarjaku-
vassa. Voinen työstää sarjakuvan loppuun omalla
tyylilläni.

4. Pohdinta

Tavoitteenani oli keräämäni tiedon pohjalta ymmärtää luomani sarjakuvan vaikutteet ja paikka genren jatkumossa. Tarinan tarkoitus on luoda esimerkki epäkohdasta ja rakentavasta mahdollisuudesta käsitellä sitä. Hevosharrastuksessa eteen tulee epäkohtia, joita on usein käsitelty Hevoshullussa sarjakuvan keinoin. Arvioni on, että valmis työni on paikallaan yleismaailmallisena vastauksena kohtaamaani ajankohtaiseen ongelmaan väkivallasta hevoskulttuurissa ja harrastajan asemasta ja mahdollisuuksista puuttua tilanteeseen.

Ongelmiksi koin luotettavan tiedon löytämisen sekä tiedon löytäminen eri kielialueilta. Hevossarjakuvista ei ole juurikaan historiikkeja. Tiedonmuruset jäävät maininnoiksi kotisivuilla, foorumeilla ja sarjakuvalisauksilla. Aihe on kuitenkin kiehtova ja syväsukelluksen paikka tarpeen. Loppuvaiheilla huomasin löytäväni eurooppalaisilla kielillä hevossarjakuvia, joita en löytänyt laisinkaan osaamillani kielillä. Varsinkin uudet löydökset olisivat voineet olla mielenkiintoisia pohtiessa hevossarjakuvien tulevaisuutta ja suuntaa jatkossa, ja arvioidakseni miten oma sarjakuvani tulee genreen asettumaan. Henkilökohtainen haasteeni oli aiheen rajaaminen. Hevossarjakuvan konventioita pohtiessa olisi ollut mielenkiintoista toimittaa vain listausta kaikista julkaistuista hevosaiheisista sarjakuvista ja verrata niitä vielä muuhun lastenkulttuurin ja kirjallisuuteen. Edellä mainitut ongelmat saavat minut todennäköisesti vielä palaamaan aiheen pariin bibliografisessa mielessä.

En saavuttanut tavoitettani kahdesta esimerkkisivusta, mutta testaamiseen käyttämäni aika opetti minulle uusia tekniikoita, joita voin käyttää jatkossa. Vaikka siis opinnäytteen tavoitteet jäivät osin täyttämättä, sen aikana oppimani asiat tulevat hyödyttämään minua jatkossa.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

Aerila, J., Kauppinen M. Toimittanut Peura, P. 2021. Kirjasta kaveri: sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen. Keuruu: PS Kustannus.

Crantz, B. [kirjoittaja] Leppänen, K. [piirtäjä] 1982. Jockeyn laihdutus. Teoksessa Hänen tapansa elää. Hevoshullu, 1982:13. Kustannus Oy Semic: Tampere. s.4

Duffy, C. & Koch, F. 2021. Nopeat Mustangit. Teoksessa The Wild Mustang: Horses of the American West. New York: First Second. History comics. 73.

Engström, A. 2022 Verikuu. Teoksessa Verikuu. Hevoshullu 2022.

Fransson, P. [kirjoittaja], kuvittaja Furberg, L. [kuvittaja].1983. Poli. Osa 1: Kaivos. Hevoshullu 1995:1.

Furberg, L. 1993. Hevosta laps pelkäisi. Teoksessa Hevosta ken pelkäisi. Hevoshullu 1993:23.

Furberg, L. 2023. Tyypillinen tamma. Castanjan tarina. Tositapahtumiin perustuva kertomus. Hevoshullu 2023:17–18. Ensimmäinen julkaisu Hevoshullu 2015:17–8.

Haavikko, R. 2003. Hevonen: taiteessa, runoudessa, historiassa. Jyväskylä, Gummerus.

Hebert, N. [kirjoittaja], Ollmark, L. [kirjoittaja], Ekström Å. [kuvittaja] 2006. Aukeama teoksesta Liekkien lahja. WSOY. 150.

Hicks, F. 2021. Tallielämää. Teoksessa Ride on. New York: First Second. 137.

Higgins, G. Martin, S. 2012. Luuhevonen hyppää. Teoksessa Kuinka hevonen toimii: visuaalinen opas hevosen anatomiaan. Helsinki, Readme.fi

Juusela, A. 2021. Jutellaanko: miten käsitellä lapsen kanssa vaikeita asioita. Kirjapaja. Helsinki.

Kaimio, T., Tallberg, M. 2004. Hevosen kanssa. Porvoo: WSOY.

Lahtinen, M. 2023b. Voiko satulan kanssa pi-

tää häntäremmiä, ja muita kysymyksiä - Aikuisen vastuulla on ohjata lasta somekokuissakin.

Hevosurheilu 2023:7. 5

Neri, G. & Wilkin, C. 2018. Onnettomuus. Teoksessa Grand Theft Auto. Lee & Low Books. 11.

Oldenburg, K., Holmgren, S. & Kemppinen, T. 2022. Hevoshullu kautta aikojen. Hevoshullu 1/2022. Story House Egmont. 43–45.

Sam seikkailija kertoo. [1960] Legenda Don Juan-muulista. Teoksessa Roy Rogers ja Trigger. 1960 nro 8. Tähti-sarjat: Helsinki. s 33.

Takla Makan on karua aavikkoa. 1982. Kun-ChouTeoksessa Takla Makan on karua aavikkoa. Hevoshullu 1982:15. Kustannus Oy Semic.

Tallberg, M. 2020. Toimiva hevonen: näin onnistut. Sipoo: Kuuranmäen.

Talvitie, H. 2019. Nouse ratsaille. Vantaa: Suomen ratsastajainliitto.

Tammi, T. Hohti, R. Rautio, P. Leinonen, R. Saari, M. 2020. Lasten ja eläinten suhteet: monilajista yhteiselo. Helsinki: Into Kustannus.

Tomofuji Y. 2016. Työhevonen. Teoksessa Tähdet laitumen yllä. Sangatsu Manga.

Trigger ja villivarsa. [1960] Teoksessa Roy Rogersin hevonen Trigger ja pieni villivarsa. Roy Rogers ja Trigger. 1960 nro 9. Tähti-sarjat: Helsinki. s.17.

Tsutsui, A. 2018. Aukeama. Teoksessa Jumping 1. Helsinki: Sangatsu Manga.

Whitman, M. 1957. Blackjack sure saved my bacon. Teoksessa Rocky Lane's Blackjack. Number 20 (ensimmäinen lehti) Charlton Publications.

Wilson, A. 2013. Drawing and Painting Horses. The Crowood Press.

Sähköiset lähteet

Bit of Honey Training LCC. [2023] Viitattu:

25.10.2023 Saatavissa: <http://www.bitofhoneytraining.com/services/riding-instruction/>

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2023, April 21). Anna Sewell. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Anna-Sewell>

British Equestrian Trade Society 2019. BETA National Equestrian Survey 2019 reveals an increase in riding. Viitattu: 25.10.2023. Saatavissa: <https://www.beta-uk.org/pages/news-amp-events/news/beta-national-equestrian-survey-2019-reveals-an-increase-in-riding.php>

Bysted, F. (teksti) Kataisto, V. (suomennos) 2013. Lena Furberg tekee kaiken rakkaudella. Sarjainfo 2013:2. Vol. 159. Saatavissa: https://issuu.com/sarjakuvakeskus/docs/sarjainfo_159

Charleen Gaunitz, Antoine Fages, Kristian Hanghøj, Anders Albrechtsen, Naveed Khan, Mikkel Schubert, Andaine Seguin-Orlando, Ivy J. Owens, Sabine Felkel, Olivier Bignon-Lau, Peter de Barros Damgaard, Alissa Mittnik, Azadeh F. Mohaseb, Hossein Davoudi, Saleh Alquraishi, Ahmed H. Alfarhan, Khaled A. S. Al-Rasheid, Eric Crubézy, Norbert Benecke, Sandra Olsen, Dorcas Brown, David Anthony, Ken Massy, Vladimir Pitulko, Aleksei Kasparov, Gottfried Brem, Michael Hofreiter, Gulmira Mukhtarova, Nurbol Baimukhanov, Lembi Lõugas, Vedat Onar, Philipp W. Stockhammer, Johannes Krause, Bazartseren Boldgiv, Sainbileg Undrakhbold, Diimaajav Erdenebaatar, Sébastien Lepetz, Marjan Mashkour, Arne Ludwig, Barbara Wallner, Victor Merz, Ilja Merz, Viktor Zaibert, Eske Willerslev, Pablo Librado, Alan K. Outram and Ludovic Orlando. 2018. Ancient genomes revisit the ancestry of domestic and Przewalski's horses. Science 360, 111–114. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aao3297>

Dalseus & Via. 2020. 3D-hevonen 2D-sarjakuvassa. Flirting with the Villains. Viitattu: 25.10.2023. Tapas. Saatavissa: <https://tapas.io/series/flirting-with-the-villains-dad/info>

Davies, C. 2021. Woman who appeared to slap and kick horse ousted from Pony Club role. The Guardian. Viitattu 20.9.2023. Saatavissa: [https://www.theguardian.com/world/2021/nov/09/woman-](https://www.theguardian.com/world/2021/nov/09/woman-who-appeared-to-slap-and-kick-horse-ousted-from-pony-club-role)

[who-appeared-to-slap-and-kick-horse-ousted-from-pony-club-role](https://www.theguardian.com/world/2021/nov/09/woman-who-appeared-to-slap-and-kick-horse-ousted-from-pony-club-role)

Elo, M. 2022. Lemmikki edistää ihmisen hyvinvointia monin tavoin. Reuma-lehti. Viitattu: 19.9.2023 Saatavissa: <https://www.reumaliitto.fi/fi/reumaliitto/uutiset/lemmikki-edistaa-ihmisen-hyvinvointia-monin-tavoin>

Evira (Nykyinen Ruokavirasto). 2014. Hevonen – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna. Ruokavirasto. 7. Viitattu: 5.10.2023 Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-suojelu-ja-kuljetus/hevonen-elainsuojelulainsaadantoa-koottuna.pdf>

Géricault, T. (1821) Le Derby de 1821 à Epsom. Viitattu 30.12.2022 Saatavissa: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Le_Derby_de_1821_%C3%A0_Epsom_-_Th%C3%A9odore_G%C3%A9ricault_-_Mus%C3%A9e_du_Louvre_Peintures_ML_708.jpg

Grady, W. 2016. Western Comics. Teoksessa The Routledge Companion to Comics s.164-173. Viitattu: 22.10.2023 Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/349734534_Western_Comics

Hettula, H. 2021. Hevosiin kohdistuvat eläinsuojelurikokset. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202112144272>

Hevostietokeskus. 2020. Turpahihnan tyyppi vaikuttaa hevosen nenäluuhun kohdistuvaan paineeseen. Viitattu: 5.10.2023. Saatavissa: <https://hevostietokeskus.fi/i/terveys/anatomia-ja-fysiologia/hevosen-kivun-havaitseminen/turpahihnan-tyyppi-vaikuttaa-hevosen-nenaluuhun-kohdistuvaan-paineeseen>

Hippos. 2023. Juoksun hylkäämisen syyt. Hippos. Viitattu: 29.10.2023. Saatavissa: <https://www.hippos.fi/raviurheilu/ravikilpailusaannot/juoksun-hylkäämisen-syyt/>

Hippolis. 2014. Hevoset ja kunta – rajapintoja. s.79. Viitattu: 25.10.2023. Saatavissa: <http://www.hippolis.fi/hevoset-ja-kunta-rajapintoja/>

Hippolis. 2023. Hevostalous lukuina 2022. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <http://www.hippolis.fi/yhteis->

tyo-ja-edunvalvonta/hevostalous-lukuina/

Hästnärings Nationella Stiftelse. 2023. Viitattu 25.10.2023. Saatavissa: <https://hastnaringen.se/swedish-horse-sector/>

Job & Derib. 1984. Suuri hyppy. Teoksessa Yakari: Pienen Ukkosen salaisuus. Helsinki: Otava. 4

Jokinen, H. 2019. Savolainen, Veikko (1929 - 2016) Suomalaisen kirjallisuuden seura. Kansallisbibliografia. Viitattu: 21.10.2023 Saatavissa: <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/10101>

Kasurinen, R. 2014. Hevosen kantokyky puhuttaa – Saako ylipainoinen ratsastaa? Yle. Viitattu: 2.10.2023 Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-7159847>

Kemppainen, S. 2012. Nivalan eläinsuojelurikospian käräjille. Kaleva. Viitattu: 19.9.2023 Saatavissa: <https://www.kaleva.fi/nivalan-elainsuojelurikos-pian-karajille/1782867>

Kjørstad, E. 2021. Wolf packs don't actually have alpha males and alpha females, the idea is based on a misunderstanding. Science Norway. Viitattu 24.9.2023. Saatavissa: <https://sciencenorway.no/ulv/wolf-packs-dont-actually-have-alpha-males-and-alpha-females-the-idea-is-based-on-a-misunderstanding/1850514>

Kukkonen, E. 2023. Uusi koirakanta-arvio kertoo: Suomessa on yli 800 000 koiraa, joista yli 580 000 on Suomen Kennelliiton rekisterissä. Kennelliitto. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/tietoa-meista/uutiset/uusi-koirakanta-arvio-kertoo-suomessa-yli-800-000-koiraa-joista-yli-580-000-suomen-kennelliiton-rekisterissa>

Kunnas, Risto. 2022. Naiset antoivat Jeku-hevosen nääntyä kuoliaaksi – kumpaakaan ei tuomittu eläintenpitokieltoon. Iltalehti. Viitattu: 19.9.2023. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/8261ad8e-a8e1-4109-b924-0aea155c99d9>

Laaksonen, T. 2016. Lucky Luke on eurooppalainen rakkaudentunnustus hassulle Amerikalle. Viitattu: 26.10.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/12/23/lucky-luke-eurooppalainen-rakkaudentunnustus-hassulle-amerikalle>

Lahtinen, M. 2019. Eläinsuojelurikoksesta seitsemän vuoden eläintenpitokielto. Hevosurheilu. Viitattu. 20.9.2023. Saatavissa: <https://www.hevosurheilu.fi/ratsastus/ratsastusuutiset/elainsuojelurikoksesta-seitseman-vuoden-elaintenpitokielto>

urheilu.fi/ratsastus/ratsastusuutiset/elainsuojelurikoksesta-seitseman-vuoden-elaintenpitokielto

Leppänen, K. [2013] Hevoset sarjakuvis-
sa. Mustispiirtäjän sarjakuva-arkisto. Viitattu: 26.10.2023 Saatavissa: <https://karileppanencomics.fi/finnish%20comics%20files.htm>

Lintula, S. 2020. Rauhaa. Musta hevonen. Viitattu: 25.10.2023. Saatavissa: <https://mustaheppa.sarjakuvablogit.com/>

Maa- ja metsätalousministeriö. 2023. Uusi laki hevoskasvatuksen ja hevosurheilun rahoitusmallista 1.1.2024 alkaen. Tiedote. Viitattu: 24.10.2023. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/uusi-laki-hevoskasvatuksen-ja-hevosurheilun-rahoitusmallista-1-1-2024-alkaen>

Mallory, B. 2023. Horses Industry statistics in 2023. Horses Only. Viitattu: 25.10.2023. Saatavissa: <https://horsesonly.com/horse-industry/>

Murray, J. 2023. Ex-schoolteacher caused horse fear, distress and pain, Lincoln jury told. The Guardian. Viitattu 20.9.2023. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/aug/23/ex-school-teacher-sarah-moulds-caused-horse-fear-distress-pain-lincoln-jury-told>

Muybridge, E. 1887. Kuvasarja hevosesta ravissa. Viitattu 30.12.2022. Saatavissa: <https://wellcome-collection.org/works/nxr5w2rw>

Mörsäri, A, Pitkäaho R. 2011. Reippaasti ratsaille: Poikittaistutkimus ratsastuksen fyysisestä kuormittavuudesta kestävyiden näkökulmasta. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011060611145>

Nuoperi. [2009] Hevoshullu-lehtiä, joissa Uman palstoja. Ajat ja arkistot - Aaltonen, Uma. Viitattu: 21.10.2023 Saatavissa: <https://www.nuoperi.fi/aineisto-kategoria.php?k=7>

Paloniemi, M. 2013. Lena Furberg. Sarjainfo 2013:2. Vol. 159. Saatavissa: https://issuu.com/sarjakuvakeskus/docs/sarjainfo_159

Penttilä, E. 2019. Hevosen osat. Teoksessa Nouse Ratsaille. Suomen ratsastajainliitto. Saatavissa: https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/2457/nouse_ratsaille_opas_2019_web.pdf

Puukangas, E. 2022. The humming. Teoksessa

The mysterious star. Star Stable Entertainment. Saatavissa: <https://starstableentertainment.com/the-mysterious-star/>

Raussi, S. Kauppinen, T, Walden, W. 2020. Eläinsuojelurikostuomiot. Viitattu: 20.9.2023. Saatavissa: <https://www.elaintieto.fi/reports/elainten-hyvinvointi-suomessa-raportti-julkaistaan-osisa-vuoden-2021-aikana/elainsuojelurikostuomiot/>

Royal Canin Finland Oy. 2016. Kissojen määrä kasvussa, arvostuksessa yhä parannettavaa. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/42504663/kissojen-maara-kasvussa-arvostuksessa-yha-parannettavaa?publisherId=42504626>

Sky News, 2023. Sarah Moulds: Ex-teacher filmed 'slapping and kicking' Bruce Almighty horse found not guilty of animal cruelty. Viitattu: 22.9.2023. Saatavissa: <https://news.sky.com/story/sarah-moulds-ex-teacher-found-not-guilty-of-causing-protected-animal-unnecessary-suffering-after-horse-slap-12946306>

Suomen Ratsastajainliitto. [2023] Ratsastuksen tunnuslukuja. Viitattu: 23.10.2023. Saatavissa: <https://www.ratsastus.fi/srl/ratsastuksen-tunnuslukuja/>

Suomen Ratsastajainliitto. [2021] Länneratsastus. Viitattu: 24.10.2023 Saatavissa: <https://www.ratsastus.fi/lajit/lanneratsastus/>

Strickland, A. 2021. The moment domesticated horses changed the course of human history is now revealed. CNN. Viitattu: 19.9.2023. Saatavissa: <https://www.cnn.com/2021/10/22/world/domestic-horses-origin-scn>

Tilastokeskus. 2020. Kotitalouksien kulutus 2016. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2020-04-20_fi.pdf.

Watson, G. & PA news agency 2023. Sarah Moulds: Woman's life 'torn to pieces' by pony-hitting case. BBC News. Viitattu 22.9.2023. Saatavissa: <https://www.bbc.com/news/uk-england-leicestershire-66581671>

Veräjänkorva, A. 2017. Oululaiselta autiotilalta tehty luurankolöytö on hyvin poikkeuksellinen – kuolleiden hevosten kohtalo yhä epäselvä. Yle uutiset. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9776813>

White, K. 2022. Eläinsuojeluilmoitusten määrä jat-

kaa kasvuaan – Koronakanit työllistävät nyt eläinsuojelutoimijoita. Suomen eläinsuojeluyhdistys. Viitattu 20.9.2023. Saatavissa: <https://sey.fi/elainsuojeluilmoitusten-maara-jatkaa-kasvuaan-koronakanit-tyollistavat-nyt-elainsuojelutoimijoita/>

Wigelius, M. 2021. Gästblogg: serieskapare Maria Wigelius. Viitattu: 26.10.2023. Saatavissa: <https://barahastbocker.wordpress.com/2021/09/19/gastlogg-serieskapare-maria-wigelius/>

Viilo, T. 2020. Harraste- ja ratsastuskouluhevosten kauppa käy poikkeusaikana kuumana: "Myytäisiin niin paljon kuin löydetäisiin". Maaseudun tulevaisuus. Viitattu: 23.2.2023 Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/hevoset/cf21692e-a9fc-56e5-80f3-5aad836fba4e>

Vironen, P. 2016. Mies kohteli kaltoin hevosta – eläinräökkäyksestä neljän kuukauden tuomio. Yle Uutiset. Viitattu 19.9.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9331413>

